

SLOVENSKI vestnik

Letnik XXVI.

Celovec, petek, 10. december 1971

Štev. 49 (1534)

Vojna med Indijo in Pakistanom

Svet zaskrbljen zaradi nevarne zaostritve na indijskem podkontinentu

Čeprav ni prišla nepričakovano, je indijsko-pakistanska vojna povzročila v svetu osuplost in zaskrbljenost. Iz dolgoletnih medsebojnih obtožb in sumničenj, ki so se tu in tam izrodila v manjše lokalne spopade, se je zdaj razvila totalna vojna. Od petka minulega tedna med Indijo in Pakistanom obstaja le še govorica topov in bomb. Kuliso tej pošastni igri dajeta s svojo politiko obe veliki sili — Amerika in Sovjetska zveza, ki se nagibata vsaka na eno stran: Amerika na stran Pakistana in Sovjetska zveza na stran Indije. Mednarodna javnost, predstavljena v Združenih narodih, pa je spet enkrat brez moči, njene možnosti so omejene na obsodbe in deklaracije, ki jih nihče ne upošteva in spoštuje.

Sedanja vojna ima seveda tudi svojo zgodovino. Indijsko-pakistanski odnosi so polni sporov in spopadov pravzaprav že od vsega pričetka državne samostojnosti. Že leta 1947, ko je bil ustanovljen Pakistan, je prišlo do preselitev indijskega bramanskega prebivalstva

ter po drugi strani do doseljavanja pakistanskih muslimanov, čemur je sledil boj za Kašmir. Leta 1957 je bil Kašmir razdeljen na dva dela — indijskega in pakistanskega, vendar s tem vprašanje ni bilo rešeno, tako da so bila leta 1963 potrebna nova pogajanja o kašmirskega sporu, ki pa so ostala brez uspeha. Dve leti pozneje so se boji za Kašmir razširili v „nenapovedano vojno“, ki se je končala leta 1966 z mirovno konferenco v Taškentu, kjer je med nasprotnima silama posredoval predsednik sovjetske vlade Kosigin.

Ozadje spora pa je tudi še drugo, namreč sam ustroj Pakistana. Ustanovljen je bil kot „enotna“ država, čeprav je sestavljen iz dveh delov — Zahodnega in Vzhodnega Pakistana, ki ju loči velika razdalja 2000 kilometrov, poleg tega pa še bistvene razlike v kulturni zgodovini, v jeziku, pisavi, tradicijah ter zlasti v političnih in gospodarskih razmerah. Vse to je privedlo do tega, da je med obema deloma že od vsega začetka vladalo rivalstvo, ki je izviralo iz tega, da se je Vzhodni Pakistan vedno počutil zapostavljenega in izkoriščanega. Slednjič je to pripe-

ljalo do upora, kateremu je sledilo nepopisno nasilje centralnih oblasti in vojske nad vzhodnimi Pakistanci, ki so iskali rešitev v množičnem begu na indijsko ozemlje, medtem ko se je doma začelo osvajati osvobodilno gibanje, ki ga Indija podpira — ne s težnjami (kakor ji to zdaj očitajo), da bi si prilastila Vzhodni Pakistan, temveč v razumljivi in povsem upravičeni želji, da bi se begunci lahko vrnili domov v demokratične znosne razmere.

Torej kaže, da so bili begunci že drugič povod za oboroženo „reševanje“ odprtih vprašanj med Indijo in Pakistanom. Seveda pa so imele svoje prste vmes tudi druge sile, predvsem Amerika in Sovjetska zveza. To se je dovolj jasno pokazalo na sedežu OZN, ko je varnostni svet skušal doseči skupno stališče do indijsko-pakistanske vojne, pa je ta poskus spodletel na sovjetskem vetu in se mora zdaj s problemom baviti glavna skupščina Združenih narodov. Razprava pred najvišjim forumom svetovne organizacije je pozitivna morda zato, ker so tam zastopane vse včlanjene države in ker tam ne poznajo pravice veta; toda sklepi glavne skupščine — za razliko od onih, ki jih sprejme varnostni svet — niso obvezni, marveč le priporočila.

Ravno zaradi tega ne preseneča, da gre vojna med Indijo in Pakistanom dalje, čeprav je glavna skupščina OZN že pozvala vladi obeh držav, naj brez odlašanja storita vse za takojšnjo ustavitve ognja.

JUGOSLOVANSKI PREDSEDNIK TITO POUČARJA:

Proti nasprotnikom jugoslovanske skupnosti je treba nastopiti z učinkovitimi ukrepi

V jugoslovanskem in tudi v svetovnem tisku je bilo v zadnjem času pogosto govora o nezdravih pojavih v političnem življenju. Višek tega razvoja je bila večdnevna stavka študentov na Hrvaškem. Politični komentatorji izven Jugoslavije so te dogodke ocenjevali precej tendenciozno in enostransko, dokler ni jasno besedo povedal predsednik Tito.

Jugoslovanski predsednik je v bistvu povedal to, kar so od njega pričakovali vsi razen tistih redkih, ki soglašajo s tem, kar se dogaja na Hrvaškem in ki so krivi, da je prišlo do takega izraza negativnega političnega delovanja, ki ga je Tito označil celo kot kontrarevolucionarnega. Tito je odkrito izjavil, da ne soglašajo s popustljivo politiko do sovražnih elementov, da se s tako politiko nikdar ne bo strinjal, temveč da bo vedno gledal na interese cele države.

Svoje odločno stališče do zadnjih dogodkov je predsednik Tito izjavil na seji predsedstva Zveze komunistov Jugoslavije, kjer je v uvodnem poročilu med drugim poudaril, da stavka študentov na Hrvaškem ni samo stvar študentov, temveč da je za njo skupina znanih negativnih ljudi in da gredo sledovi tudi v inozemstvo. S tem v zvezi je predsednik Tito posebej izrekol priznanje zavednosti delavskega razreda Hrvaške, ki se ni odzval pozivu k solidarnosti s stavko študentov. Hkrati pa je obtožil politično vodstvo Hrvaške nebudnosti in popustljivosti proti tistim, ki „opravljajo svojo kontrarevolucionarno dejavnost“.

Predsedstvo ZKJ je podprlo oceno predsednika Tita o političnem položaju na Hrvaškem ter izrekol zaupanje hrvaškemu vodstvu, da bo premagalo sedanje težave, omahovanja in določene odstopne glede ideoloških in političnih akcij proti nacionalizmu in samoupravnim ideološkim političnim tendencam, ki se prekrivajo z nacionalizmom.

Odprta vprašanja rešiti v duhu državne pogodbe

V ponedeljek je bil novi generalni konzul SFR Jugoslavije v Celovcu Bojan Lubej na prvem obisku pri deželnem glavarju Hansu Simi.

Deželni glavar Sima je izrazil veselje, da je bila na to mesto imenovana osebnost, ki se že dolgo bavi z vprašanji poglobljajanja prijateljskih in dobrososedskih odnosov med Slovenijo in Koroško in katere delo je veljalo dobremu sodelovanju med obema deželama.

Generalni konzul Lubej pa je izrazil željo, da bi odnose med obema deželama na vseh področjih še poglobili in skupaj stremeli za čimboljšimi rešitvami odprtih vprašanj. Posebej je v tej zvezi omenil izvajanja deželnega glavarja o manjšinski politiki med proračunsko razpravo v koroškem deželnem zboru.

V poročilu deželnega tiskovnega urada je rečeno, da sta deželni glavar Sima in generalni konzul Lubej v enournem pogovoru obravnavala aktualna vprašanja tako sosedskih odnosov kot tudi manjšinske politike. Pri tem je bila na obeh straneh izražena želja, spoštovati duha avstrijske državne pogodbe ter še odprta vprašanja privedi do obojestransko zadovoljive rešitve.

PREDSEDNIK ITALIJANSKE VLADE

sprejel zastopnike slovenske manjšine
in poudaril razumevanje za njihove težnje

V četrtek prejšnjega tedna je predsednik italijanske vlade Emilio Colombo sprejel 11-člansko delegacijo slovenske narodnostne skupnosti v Italiji, ki mu je tolmačila težnje in zahteve, vsebovane v spomenici, katere je pred letom dni podpisalo 27 kvalificiranih predstavnikov slovenskih političnih, kulturnih in gospodarskih organizacij in ustanov.

Slovenski zastopniki so predsednika vlade najprej spomnili na dejstvo, da je minilo 26 let od konca vojne, 24 let, odkar je stopila v veljavo republiška ustava, 17 let od podpisa londonskega sporazuma in 7 let od ustanovitve dežele Furlanije-Juljske krajine — kljub temu pa „se ne izvajajo določila u-

stave, ki predvideva uveljavitev posebnih norm za zaščito narodnostnih manjšin“. Potem pa so mu podrobno prikazali sedanji položaj slovenske manjšine ter ga seznanili s konkretnimi predlogi in zahtevami za reševanje posameznih manjšinskih vprašanj.

Predsednik Colombo se je v svoji izjavi pridružil mnenju slovenske delegacije, da pomeni obstoj manjšine v državnem ozemlju obogatitev in prav tako poudaril, da je to različnost treba ocenjevati kot bogatitev kulturnega premoženja Italije. Pojasnil je tudi važno vlogo jezikovnih manjšin kot instrument sporazumevanja med narodi in se odločno izrekel proti vsaki obliki asimilacije, marveč je nasprotno treba ohraniti harmonijo, ki se ustvarja med različnimi jezikovnimi skupinami in ki je pogoj za demokratični razvoj zainteresiranih področij.

„Zato hočemo — je naglasil predsednik italijanske vlade — te manjšine ovrednotiti in jih spoštovati, posebno v sedanji fazi evropske združevalne politike, ki gre v smeri integracije. Taki politiki bi nasprotovali, če ne bi znali vključiti vanjo manjšine jezikovnih skupnosti, ki živijo znotraj naših meja in ki nam pomagajo tkati to skupnost.“

V duhu tega načela je zagotovil, da bo vlada delala na tem, da zadovolji utemeljena pričakovanja za harmonični razvoj slovenske narodne skupnosti. Pri tem je zavzel stališče k posameznim zahtevam Slovencev, ob koncu pa je poudaril: „Menim, da lahko računam na vaše sodelovanje, kot vi lahko računate na naše. Osebnostno želim in bom napravil vse, kar je v moji moči, da bo ta sestanek izhodišče za nadaljnje plodno delo.“

Spričo dejstva, da je bil ta sprejem prvi primer, ko se je predsednik italijanske vlade uradno pogovarjal s predstavniki Slovencev, je nedvomno upravičeno upanje, da je bil s tem narejen pomemben korak naprej v prizadevanjih za dosledno resnično enakopravnost slovenske narodne skupnosti v Italiji.

Dan človekovih pravic

Na današnji dan leta 1948 je bila v Združenih narodih sprejeta splošna deklaracija o človekovih pravicah in dve leti zatem je bil sprejet sklep, da se 10. december vsako leto praznuje kot Dan človekovih pravic.

Kaj pomeni ta deklaracija, je zelo dobro orisal glavni tajnik OZN ob desetletnici sprejetja tega dokumenta, ko je dejal: „Pisana zdogovina človeštva ima le nekaj strani, ki se odlikujejo po svoji trajni moči, ki jih je vzbudil občutek povezanosti med narodi in bi jih navdihoval za nove napore in nove ideale. Takšno pisano stran so dali zgodovini tudi Združeni narodi, ko so sprejeli Splošno deklaracijo o človekovih pravicah. Povsem pravilno je, da vvrščamo to deklaracijo v enega največjih dosežkov OZN, ki je prvo svetovno povelje o človekovih pravicah.“

Te besede veljajo danes prav tako kot pred dobrimi desetimi leti. Veljajo predvsem zato, ker je svet tudi danes še daleč od tega, da bi bile pravice človeka spoštovane povsod in dosledno. Zato je te besede treba razumeti kot opomin in kot poziv, da moramo vsi, narodi in posamezniki, zastaviti vse sile za oblikovanje takega sveta in takega življenja, v katerem človekove pravice ne bodo več samo lepe deklaracije, marveč vsakdanja stvarnost.

Deklaracija o človekovih pravicah govori o državljskih, političnih, socialnih, gospodarskih in kulturnih pravicah, ki jih naj ima vsak človek ne oziraje se na njegovo raso, barvo kože, spol ali jezik, ne glede na njegovo politično prepričanje ali veroizpoved, ne glede na narodno in družbeno pripadnost.

Če pogledamo današnji svet, potem vidimo, da marsikje zeva globok prepad med zakonitvijo in praktičnim spoštovanjem te univerzalne enakopravnosti. Tudi pri nas v Avstriji in posebej na Koroškem. Zato naj bi bil vsakoletni Dan človekovih pravic še posebno primerna priložnost, da se zavemo dolžnosti, ki nam jih nalaga deklaracija o človekovih pravicah, da se poglobimo v bistvo njene vsebine. Le tako bomo namreč znali svoja prizadevanja usmeriti proti cilju, ki mu velja vsakoletni 10. december: spoštovanju pravic v duhu enakopravnosti in enakopravnosti človeka.

Državni proračun in kmetijstvo

Državni proračun 1972 predvideva na področju kmetijstva in gozdarstva zvišanje izdatkov za 5 odstotkov na 5344,7 milijona šilingov. Od tega zneska odpade 1449 milijonov za financiranje dejavnosti in nalog ministrstva za kmetijstvo in gozdarstvo, 450 milijonov šilingov za naloge na področju splošnega pospeševanja, 780 milijonov šilingov za pospeševanje po zakonu o kmetijstvu (zeleni načrt) in 300 milijonov šilingov na posebni program pospeševanja gorskega kmetijstva. Največja postavka pa je v tem delu proračuna določena za intervencije na področju trga s kmetijskimi pridelki. V ta namen bo prihodnje leto na razpolago 2364,7 milijona šilingov. Celokupni državni proračun je na področju kmetijstva in gozdarstva zvišan še za nadaljnjih 850 milijonov šilingov, ki odpadejo na podjetje „državni gozdovi“, ki pa se financira samo.

Omenjenih 5344,7 milijona šilingov vendar ni edini znesek, s katerim prihodnje leto lahko računajo avstrijski kmetje. Ta znesek se bo zvišal še za postavke, ki jih v prid kmetijstva vsebujejo proračuni zveznih dežel in proračuni kmetijskih zbornic. Ti proračuni se v bistvu nanašajo na vzdrževanje deželnih in zborničnih kmetijskih ustanov ter na prispevek dežel na področju splošnega pospeševanja kmetijstva in gozdarstva.

V ospredju zanimanja na področju kmetijstva in gozdarstva stojijo tudi v državnem proračunu za prihodnje leto vprašanja infrastrukture v gorskih območjih, vprašanja agrarne strukture in vprašanja trga s kmetijskimi pridelki. Pri tem daje proračun za uvedbo petletnega programa za razvoj in ohranitev gorskih regij in območij, s katerih se ljudje odseljujejo, tem območjem poseben poudarek. Z omenjenimi 300 milijoni šilingov v prid pospešenega reševanja teh problemov bo namreč od 780 milijonov šilingov zelenega načrta več sredstev kot doslej na razpolago za akcije v prid reševanja strukturnih problemov splošnega kmetijstva. Na prvem mestu je na tem področju gradnja cest in potov od glavnih prometnih žil v izrazita podeželjska območja. To je mogoče sklepati po tem, da bo v ta namen prihodnje leto na razpolago 269 milijonov šilingov. Dejanski znesek bo vendar znatno višji, kajti zvišal se bo še za 284 milijonov šilingov, ki bodo na razpolago za znižanje obrestne mere za agrarne investicijske kredite zelenega načrta. Ta znesek bo podobno kot letos mobiliziral nadaljnjih 1,5 milijarde šilingov kreditov, od katerih bo večina prišla v prid reševanja strukturnih problemov kmetijstva.

Ko govorimo o prizadevanjih države, da olajša težave kmetijskega podeželja, zlasti v gorskem svetu, je treba ugotoviti, da so ob navedenih 300 milijonih šilingov posebnega programa v prid gorskih območij tudi sredstva zelenega načrta zvišana za 5,7 milijona šilingov. Ugotoviti pa je še treba, da bodo s 450 milijoni šilingov tudi sredstva splošnega pospeševanja za 56,2 milijona šilingov višja kot letos. Od teh sredstev je 307,4 milijona šilingov določenih kot prispevek k pocenitvi dizla za pogon kmetijskih strojev. Po dosedanjem sistemu točkovanja bo s tem prihodnje leto na razpolago 105 šilingov na točko. Preostali znesek 143,4 milijona šilingov bo na razpolago za pospeševanje rastlinske proizvodnje, živinoreje, izobraževanja itd.

Kakor že uvodoma razvidno, zavzema z zneskom 2364,7 milijona šilingov pospeševanje trga s kmetijskimi pridelki in osnovnimi potrebščinami prvo mesto v državnem

proračunu za kmetijstvo in gozdarstvo. Ta sredstva služijo zlasti izravnavi cen za kmetijske pridelke ter za krmila in gnojila, spričo česar niso le v prid kmetom kot producentom, temveč celokupnemu prebivalstvu. Skoraj tri četrtine teh sredstev je vezanih na prispevek države za izravnavo cen mleka in mlečnih izdelkov. Sicer so ta sredstva v proračunu za okroglo 100 milijonov šilingov nižja od letošnjih (v primerjavi z letom 1970 pa za 134 milijonov šilingov), kljub temu pa je slej ko prej upravičeno vprašanje, komu prihaja v prid ta znesek, kajti producenti in konzumenti vpliva teh sredstev na ceno mleka in mlečnih izdelkov skoraj ne občutijo.

V primerjavi s temi sredstvi so zneski za

intervencijo na trgu z drugimi kmetijskimi pridelki in osnovnimi potrebščinami nizki. Za izravnavo cen krušnega žita je na razpolago 303 milijone šilingov, za izravnavo cen glavne živine 120,7 milijona šilingov, za izravnavo cen sladkorja 37,4 milijona šilingov, za izravnavo cen krmnega žita 88 in za izravnavo cen gnojil 79 milijonov šil.

Sicer je celokupni znesek, ki je v proračunu 1972 predviden za intervencije na trgu s kmetijskimi pridelki, za 112 milijonov nižji kot letos in za 362 milijonov nižji kot lani, toda kljub temu še vedno opravičuje vprašanje, če ta način navideznega pospeševanja kmetijstva, ki je bil na mestu pred 20 leti, sedaj le ni zastarel in zgrešen.

Zaključno je treba omeniti še uvodoma navedenih 1449 milijonov šilingov, s katerimi financira ministrstvo za kmetijstvo in gozdarstvo svojo dejavnost. Slednje se ne nanaša le na doslej omenjena področja, marveč sodijo v njen sklop še kmetijsko šolstvo, urejanje hudournikov in objektov za zaščito pred plazovi, inšpekcija na trgu z mesom itd. Kljub razmeroma obsežnemu delokrogu sodi ministrstvo za kmetijstvo in gozdarstvo s 5621 zaposlenimi med „mala ministrstva“.

(bl)

Izdelki tovarne „Gorenje“

VZBUJAJO ZANIMANJE PO SVETU

Konec meseca novembra so se mudili v Velenju sovjetski strokovnjaki z namenom, da bi se поблиže seznanili s proizvodnim asortimentom tako imenovane „bele industrije“. Direktor tovarne „Gorenje“ Ivan Atelšek je goste seznanil s posebnostmi proizvodnih artiklov „Gorenje“ in se pogovarjal z njimi o vidikih in možnostih sodelovanja. Po razgovoru so si gostje ogledali obrate — tovarno električnih štedilnikov, tovarno hladilnikov, tovarno pralnih strojev in druge.

Na Poljskem so se pred nedavnim pojavili na trgu prvi poljski avtomatski pralni stroji „Polar“, ki so narejeni po li-

cenci tovarne Gorenje iz Velenja. Poljski tisk je poln hvale o kvaliteti teh strojev. Prvo serijo 2000 pralnih strojev, ki jih bodo prodajali širom Poljske, montirajo iz delov, ki jih uvažajo iz Jugoslavije. Te dele sestavlja tovarna „Polar“ v Wrocławu, ki je trenutno pod velikim tržnim pritiskom, zato je podvzela izredne ukrepe, da bi rok osvajanja tehnologije in samostojne proizvodnje omenjenih strojev čim bolj skrajšala.

Tovarna „Gorenje“ je hotela tudi v Pliberku zgraditi svojo podružnico, kar pa je pri koroških šovinistih povzročilo

mnogo hrupa. Po drugi strani so zastopniki delovnega urada pred nedavnim na tiskovni konferenci v Celovcu poročali, da se je zadnje čase na Korškem naselilo 30 novih industrijskih podjetij, ki so bistveno prispevala k temu, da je bil dosežen absoluten rekord za poslenosti. Gotovo gre pri veliki večini novih obratov za inozemska podjetja, pa se nihče ne huduje — samo da ne bi dobili kakšno slovensko podjetje v deželo, kajti potem bi bila Korška spet v „nevarnosti“. Čudna logika; pa ne samo to, marveč predvsem nov dokaz dvoletne morale in politike dvojnih meril!

Sovjetski naftovod »Priateljstvo«

je ogromnega gospodarskega pomena

Naftovod „Priateljstvo“, ki ga gradijo v Sovjetski zvezi, je že po dograditvi prvega dela, namreč leta 1964, zabeležil prve uspehe. Takrat so po njem transportirali 8,3 milijona ton nafte, v letu 1975 pa bo po razširjenem omrežju te magistrale pretočeno že okoli 50 milijonov ton nafte.

Magistrala „Priateljstvo“ pomeni velikiški naftovodni sistem, katerega zmogljivost

nenehno narašča. Sedaj znaša celotna dolžina tega naftovodnega sistema dobrih polagajo še vzporedni cevovod s cevnim prečrpalnih postaj; zgrajeni so naftovodni rezervoarji, katerih skupna prostornina znaša 1,678.000 kubičnih metrov.

Sedaj naftovodni sistem „Priateljstvo“ še razširjajo. Od Kujbiševa ob Volgi do Uneče polagajo še vzporedni cevovod s cevni premerom 1,22 m. Drugi cevovod je položen tudi na relaciji Brodi—Užhorod, kjer bo po dograditvi dveh črpalnih postaj pretočna zmogljivost skoraj podvojena. Nadalje je predvideno, da bodo do konca tega leta položili drugi cevovod tudi na relaciji Uneča—Mozir—Brest ob sovjetsko-poljski meji. Hkrati pa se razširja tudi pretočna zmogljivost naftovoda na relaciji Mozir—Brod. Pri speljavi drugega dela naftovodnega sistema bo položenih skupaj 4412 kilometrov cevi.

Po naftovodnem sistemu „Priateljstvo“ priteka sovjetska nafta na Poljsko, v Vzhodno Nemčijo, na Češkoslovaško in na Madžarsko, razumljivo pa tudi v vrsto sovjetskih rafinerij. Torej je razumljivo, da je naftovodni sistem „Priateljstvo“ ogromnega gospodarskega pomena ne le za Sovjetsko zvezo, temveč še posebej tudi za Poljsko, Vzhodno Nemčijo, Češkoslovaško in Madžarsko, katerih gospodarstva se pretežno oskrbujejo s sovjetsko nafto, ki jo prejema jo po tem naftovodnem sistemu. To pa pomeni, da je izrazil primer plodnega sodelovanja socialističnih držav na področju gospodarstva prav naftovod „Priateljstvo“.

POŠIROKEM SVETU

DUNAJ. — Ta teden je bila izvedena podražitev tobaka oziroma tobačnih izdelkov, in sicer za 58 vrst cigaret, 35 vrst cigar in 23 vrst tobaka. Pri cigaretah, ki so doslej stale do 55 grošev za komad, znaša podražitev 5 grošev, pri dražjih vrstah pa 10 grošev. Zadnja podražitev tobaka in tobačnih izdelkov je bila izvedena leta 1965. Od sedanje podražitve pričakuje finančni minister za 400 do 450 milijonov šilingov večjih dohodkov iz davka na tobak.

BERLIN. — V teh dneh je bil na uradnem obisku v Vzhodni Nemčiji jugoslovanski zvezni sekretar za zunanje zadeve Mirko Tepavac, katerega gostitelj je bil vzhodnonemški zunanji minister Otto Winzer. Med razgovori so obravnavali vrsto vprašanj, ki se nanašajo na izboljšanje sodelovanja med obema državama, prav tako pa tudi o položaju v Evropi in posebej o pripravah na konferenco o evropski varnosti.

PEKING. — V glavnem mestu LR Kitajske so pred dnevi podpisali tri pomembne dokumente o kitajski pomoči DR Vietnamu. Gre za sporazum o medsebojni priskrbi in plačevanju, za protokol o dobavi blaga široke potrošnje in za protokol o dobavi popolne industrijske opreme, ki jo bo DR Vietnam dobila iz Kitajske. Ti dokumenti predstavljajo dopolnitev sporazuma o gospodarski in vojaški pomoči, podpisanega konec septembra. DR Vietnam dobiva od LR Kitajske izdatno brezplačno vojaško pomoč, poleg tega pa delujejo v Vietnamu tudi kitajski strokovnjaki.

ZENEVA. — Mednarodni odbor Rdečega križa je zahteval od Indije in Pakistana, naj se držita ženevskih konvencij iz leta 1949, po katerih je treba med vojno humanitarno ravnati z ujetniki, ranjenci in bolniki, pa tudi s civilnim prebivalstvom.

BEJRUT. — Med Kaspijskim morjem in Sredozemljem nameravajo zgraditi železniško progo. Tako bi bila omogočena zveza med Sovjetsko zvezo in pristanišči na Sredozemlju. Med iranskim mestom Tabrizom in Kaspijskim morjem že teče železniška proga, ki naj bi jo podaljšali do Bejruta ali do libijskega pristanišča Tripolija.

LJUBLJANA. — Pri republiški skupščini SR Slovenije je bila ustanovljena posebna komisija za varstvo okolja. Na prvi seji je komisija sklenila, da bo najprej zbrala podatke o trenutni onesnaženosti okolja v Sloveniji, potem pa bo sestavila konkretni operativni program, ki ga bo predlagala skupščini SRS.

NEW YORK. — Uglezni ameriški list New York Times je obtožil ameriško vlado, da je naredila Indiji hudo krivico, ko je skušala glavno odgovornost za sedanjo indijsko-pakistansko vojno zvaliti nanjo. List piše, da boji med indijskimi in pakistanskimi silami ponazarjajo „vojaško obsedenost, ki je zajela obe strani“.

KÖBENHAVN. — Pri pogovorih, ki jih je imel predsednik sovjetske vlade Kosigin med svojim obiskom na Danskem s predsednikom danske vlade Kragom, so posvetili največjo pozornost konferenci o evropski varnosti. Predsednik Krag je menil, da bi tako konferenco lahko sklicali že leta 1972. Poleg tega sta državnikova govorila tudi o drugih vprašanjih, o odnosih v Evropi in še posebej med obema nemškimi državama, seveda pa še posebej o odnosih med Sovjetsko zvezo in Dansko.

WASHINGTON. — Skupni odbor ameriškega kongresa je doslej kompromisni sporazum o predlogu za vojaško in gospodarsko pomoč, ki naj bi jo Amerika v prihodnjem nudi drugim državam. Predsednik Nixon je prvotno zahteval v te namene 3500 milijonov dolarjev, skupni odbor pa se je sporazumel za vsoto 2750 milijonov in se pri tem zavzel za ukinitve vojaške pomoči Grčiji in Pakistanu, medtem ko se naj bi gospodarska pomoč Izraelu zmanjšala od 85 na 50 milijonov dolarjev.

BEOGRAD. — Zvezna skupščina SFR Jugoslavije je na predlog predsednika zveznega izvršnega sveta Džemala Bijedića imenovala 6 novih članov zveznega izvršnega sveta, med katerimi je tudi Ivan Frank iz Slovenije, ki je postal sekretar zveznega izvršnega sveta. Za podpredsednika ZIS je bil imenovan dr. Anton Vratuša, medtem ko bo dosedanj zvezni sekretar za pravosodje Boris Šnuderl kot član ZIS vodil nekatero zadevo gospodarskega sodelovanja SFR Jugoslavije s tujino.

MADRID. — Računajo, da je gripa, ki je pred tedni zajela Španijo, zahtevala okrog tisoč človeških življenj. Samo v Madridu je zbolelo okoli milijon ljudi, v drugem največjem španskem mestu Barceloni pa je epidemija gripe zajela kakih 300.000 prebivalcev.

Neizpolnjevanje državne pogodbe PRED USTREZNE MEDNARODNE FORUME?

Na dejstvo, da Avstrija še ni izpolnila obveznosti, ki jih je prevzela v državni pogodbi, predvsem člena 7, ki vsebuje določila v korist slovenske in hrvaške narodnostne skupnosti v Avstriji, čedalje pogosteje opozarjajo tudi v Jugoslaviji in se pri tem bavijo z vprašanjem, ali ne bo treba problema sprožiti tudi pred ustreznimi mednarodnimi forumi.

Tako je na to dejstvo opozoril tudi mariborski Večer, ko je prejšnji teden, 2. decembra, poročal o ponovni skrunitvi partizanskega grobišča v Zrelcu. Pod naslovom „Znova skrunito grobišče“ omenjeni list poudarja:

„Neznani“ storilci so v noči od prejšnje srede na četrtek znova pomazali partizansko grobišče v Zrelcu s črno barvo in s tem dodali zločinu teden dni poprej novega. Členi v verigi takih in podobnih dejanj se množijo, varnostnim organom, na katere se je redno pritožila Zveza koroških partizanov, pa se doslej še ni „posrečilo“ najti zlikovcev, četudi bi ta naloga ne bila prav nič težavna.

Zares je že naravnost groteskno, da se lahko nad spomeniki, ki jih je po državni pogodbi prevzela v zaščito in varstvo avstrijske države, znašajo šovinistični in pronačistični elementi, da bi s tem javno pokazali protislovenske in protijugoslovanske težnje in netili sovraštvo med manjšinskimi in večinskimi narodom.

Kaže, da neprenehni protesti proti kršitvam z dokumentom prevzetih obveznosti v povojnih letih nič ne zaležejo in da bi bilo prav, če bi naša država kot podpisnica državne pogodbe — spričo dejstva, da Avstrija ne izpolnjuje tudi njenih drugih členov, posebno člena 7, na ta pojav resno opozorila nekdanje dežele zaveznice in sopodpisnice ali celo sprožila problem pred ustreznimi mednarodnimi forumi.

Slovenske ljudske pesmi

v reprezentativni izdaji pri Slovenski matici

Slovenska matica v Ljubljani je dobrih sedem desetletij po izidu znane Štrekljeve zbirke slovenske ljudske poezije začela z objavo nove reprezentativne znanstveno kritične izdaje bogatega sklada slovenske ljudske pesmi. Ta izdaja, katere prva knjiga je pred nedavnim izšla, naj bi obsegala deset knjig ter zajela celotno znano gradivo — besedila in melodije. Povečan obseg je narekovalo dejstvo, da je gradivo v zadnjih desetletjih naraslo za več kot štirikrat; zato bo nova izdaja ljudske poezije seveda kompletnejša, predvsem pa zasnovana na modernih znanstvenih načelih.

Da gre pri tej zamisli za pomemben znanstven in založniški podvig in da je izdaja zasnovana zelo temeljito, o tem pričča prva knjiga, ki so jo uredili Zmaga Kumer, Milko Matičetov, Boris Merhar in Valens Vodušek. Knjiga, ki obsega 440 strani velikega formata, prinaša del pripovednih pesmi, ki so jih

avtorji sicer razdelili na osem skupin, v prvi knjigi pa od teh objavili dve: junaške in zgodovinske pesmi ter bajeslovne in pravljicne pesmi, katerim sledi še dodatek srbohrvaških pesmi na slovenskem ozemlju.

Poleg besedila v vseh znanih variantah in napeva so navedeni še podatki o kraju, odkoder pesem izvira, o pevcu ter o zapisovalcu in času zapisa; prav tako pa tudi pripombe o načinu pelja ter priložnostih, kdaj se pesem poje oziroma se je pela nekdanj, opis šege, s katero je pesem povezana itd. Nadalje prinaša knjiga slovarček manj znanih izrazov, zlasli pa celo vrsto kazal — kazalo pesmi po začetnem verz, kazalo pesmi po krajih

in pokrajinah, kazalo zapisovalcev, kazalo pevcev in pevk, kazalo melodij ter podrobno kazalo pesemskih tipov in variant, za zaključek pa še kratek povzetek v angleščini.

Splošno o celotni zbirki pa je obširno govora v uvodni razpravi, ki odpira pogled v zgodovino zbiranja slovenskih ljudskih pesmi, pojasnjuje pojem slovenske ljudske pesmi in obravnava razvrstitev gradiva, splošna načela pri objavi gradiva ter načela pri objavi besedil in melodij.

Pokrajinsko je pri obdelavi gradiva slovenske ljudske poezije razumljivo zajeto celotno ozemlje, kjer žive Slovenci. V prvi knjigi, ki obsega skupaj 511 pesemskih zapisov, jih na primer na Koroško odpade 19 in je — vsaj glede pesemskih vrst, ki so zajete v tem delu — posebno bogata Ziljska dolina.

Nova zbirka slovenskih ljudskih pesmi, ki jo je začela izdajati Slovenska matica, bo vsekakor izrednega pomena za ohranitev tega dragocenega sklada slovenske ljudske umetnosti.

MED NOVIMI KNJIGAMI:

„Rod pod Jepo“ SPOMINI TRATNIKOVEGA OČETA IZ LEDINC

Kdor je poznal Tratnikovega očeta Franca Resmana na Ledincih, se ga gotovo spominja kot človeka, s katerim je bilo srečanje prijetno in pogovor pravo in bogato doživetje. V svojem življenju je doživel marsikaj zanimivega in nevsakdanjega, imel je čudovit spomin, predvsem pa je bil nadarjen pripovedovalec, ki je tudi preprosto stvar znal pripovedovati tako, da je sogovornika takoj pritegnil in vzbudil zanimanje v poslušalca.

Tako je tudi razumljivo, da bo knjiga njegovih spominov, ki je zdaj izšla pri celovski Mohorjevi družbi pod naslovom „Rod pod Jepo“, deležna širokega zanimanja. V njej bomo Franca Resmana spremljali od njegovih otroških dni skozi mnoga doživetja vse tja do vrnitve iz izseljenstva po zadnji vojni. Spoznali bomo njegovo družino, njegove sode in njegovo ožjo domovino pod Jepo; zvedeli pa bomo tudi za dogajanja v širšem merilu, za dogodke splošnega pomena.

Spomini Tratnikovega očeta so namreč veliko več kot samo pogled nazaj na življenjsko pot posameznika. Rod pod Jepo ni le Tratnikova rodbina, to so v resnici ljudje, ki živijo v vseh tistih krajih okoli Baškega jezera, in še več: to je sploh naše ljudstvo na Koroškem, rod, ki prebiva ob Zilji, v Rožu, na Gurah in v Podjunu. Kajti doživetja Tratnikovega očeta so — razen seveda podrobnih osebnih stvari — v pretežni meri del skupne usode koroških Slovencev; njegovi spomini so zato važen prispevek k zgodovini slovenske narodnostne skupnosti na Koroškem v prvi polovici dvajsetega stoletja.

V to dobo spadajo veliki in usodni dogodki bližnje

preteklosti našega življenja. V spominih Tratnikovega očeta v čudoviti plastičnosti zaživi zadnje poglavje stare monarhije, ki jo pisec doživlja kot cesarsko-kraljevski vojak najprej na raznih vežbališčih in potem na vzhodnem bojišču, kjer pride v rusko ujetništvo; doživetja v ujetništvu ravno v času revolucijskih prevratov so zanj le kratek intermezzo, ki mu — komaj se vrne domov — že sledijo razburljivi dogodki bojev za Koroško, plebiscit in potem razočaranja ter bridke izkušnje in različne oblike poniževanja, zapostavljanja in krivic; kljub temu vzklije novo življenje, ki pa je kmalu spet obsojeno na smrt, ko na naših tleh zagospodari nacistični škorenj, ki za zavednega Slovence pozna le nasilje, razlastitev in večletno pregnanstvo; in ob koncu po vrnitvi domov še nova razočaranja in dolgotrajni boji, preden slovenski človek spet postane resnični lastnik svojega lastnega doma.

Pripovedovanje o vseh teh in mnogih drugih dogodkih je prijetno domače in preprosto, brez velikih in učeniških besed, toda vseskozi doživeto in prepričljivo. Tako je tudi spoznavanje domačih in tujih krajev, in taka so srečanja z ljudmi, ki so križali življenjsko pot Tratnikovega očeta in se vtisnili v njegove spomine. V teh zdaj objavljenih spominih bodo živeli dalje in pričali o usodi, ki jo je doživljal rod pod Jepo.

V odlomkih so bili spomini v časopisih in revijah objavljeni še za življenja Tratnikovega očeta, v sedanjih celovitosti pa jih je za tisk priredil njegov sin Franček. Knjiga, ki obsega 240 strani, je opremljena s slikovnimi prilogami, ovitek pa krasi slika: pogled izpred Tratnikovine proti Jepi.

OBJAVA

ZVEZNE GIMNAZIJE ZA SLOVENCE

Zvezna gimnazija za Slovence v Celovcu je 1. trimesečje tega šolskega leta zaključila v soboto 4. decembra 1971 z razdelitvijo pričeval.

V soboto 18. decembra 1971 ob 1/210. uri dopoldne bo v modri dvorani Doma glasbe (Konzerthaus) občni zbor Združenja staršev z običajnimi poročili, razrešnico in volitvijo novega odbora.

Istega dne popoldne bo od 13. do 16. ure na Zvezni gimnaziji za Slovence DAN STARŠEV. Starši lahko izkoristijo priložnost, da se pomenijo s profesorji o učnem uspehu svojih otrok. Prisrčno vabljeni.

Ravnateljstvo

Zvezne gimnazije za Slovence v Celovcu

Zamenjava pri Mladem rodu

Prejšnji mesec je izšla spet nova številka Mladega roda, šolskega lista za koroško mladino; namenjena je mesecema november in december in je temu primerno izbrana tudi vsebina.

Tudi v tej številki Mladega roda najdemo celo vrsto krajših in daljših spisov, ki jih bodo z zanimanjem brali šolarji in jih s pridom uporabljali učitelji na dvojezičnih ljudskih šolah in na glavnih šolah dvojezičnega ozemlja ter za slovenski jezikovni pouk na nižji stopnji srednjih in višjih učnih zavodov, kajti za uporabo na vseh teh šol-

skih stopnjah je Mladi rod odobren od zveznega ministrstva za pouk in umetnost.

S to številko pa je pri Mladem rodu prišlo tudi do zamenjave. Pod rubriko Mladina piše se namreč poslavlja od otrok in njihovih učiteljev dosedanji glavni urednik okrajni nadzornik Rudolf Vouk, ki je za redno izhajanje Mladega roda skrbel vse od šolskega leta 1955—56 dalje. Njegove argumentacije morda ne bo vsakdo razumel, toda ne glede na to je treba ugotoviti in priznati, da je z njegovim imenom neločljivo povezanih mnogo letnikov Mladega roda. Kdor vsaj malo pozna „ozadje“ uredniškega dela, ta bo tudi vedel, koliko truda in nesebične požrtvovalnosti je treba, da list redno prihaja med svoje bralce. Za vse to dosedanji urednik vsekakor zasluži priznanje in zahvalo!

Novemu uredništvu pa je samo želeli, da bi bilo tudi njegovo delo plodno in uspešno ter bi Mladi rod še naprej služil svojemu plemenitemu namenu.

Celovško gostovanje v Ljubljani

V okviru redne izmenjave med celovškim deželnim konservatorijem in ljubljanskim zavodom za glasbeno in baletno izobraževanje (katerega mlado, vendar izredno dobro izšolane umetnike smo že večkrat obučevali v Celovcu) so pred nedavnim gostovali v ljubljani mladi koroški glasbeniki.

Sporod, ki so ga izvajali v veliki dvorani Slovenske filharmonije in ki je obsegal predvsem kompozicije baroka, klasične in moderne, so v prvem delu izvajali solisti, v drugem delu pa so je predstavili šolski orkester. Občinstvo, med katerim so prevladovali mladi poslušalci, je goste iz Celovca prisrčno sprejelo.

O gostovanju so navdušeno poročali tudi ljubljanski listi. Tako je na primer poročeval v „Delu“ svojo oceno nastopa „simpatičnih Celovčanov“ zaključil s pohvalno ugotovitvijo, da je bil to večer, ki je osvojil z mladostjo, svežino in poletom.

lako tragično kakor vi, policaji. Te stvari stranki večkrat bolj koristijo, kot škodujejo. Na nekem ožjem posvetu nam je fuhrer dejal: „Dajem vam proste roke. Obogatite se, delajte, kar hočete. Samo ne pustite se zasačiti. Ali smo voz potegnili iz blata zato, da nas bodo poslali domov s praznimi rokami? To je varljiva spodbuda. Vendar samo na videz razumljiva velikodušnost vodje, v bistvu pa zelo globoko in zvito preiščena zanka... Vsi, ki kaj pomenijo, imajo proste roke. To pa daje politično prednost vrhovnemu vodstvu. Če pozna goljufije in morda celo zločine nezanesljivih in ne dovolj trdnih članov stranke, jih zlahka obvladuje. Samo premakne se nekdo napak, pa ga lahko že drugo jutro postavijo pred sodišče.“

Wollu so se razlezele ustnice v nasmeh.

„Če prav razumem, gospod general, vsakdo postaja odvisen od drugega in je v oblasti drugih. Nič več ni sam svoj gospodar. Tudi najvišji ne. Drug drugega imajo na vajetih in voz drvi, da nihče ne ve več, kam. Prekleto poceni zapravljen svoboda...“

„To ste prav hitro razumeli,“ je odobravajoče pokimal general.

„V tem je bistvo sistema.“

„Ali se vam ne zdi, da pomeni to tudi krizo?“

„O tem še nisem prepričan. Dejstvo je, da drug drugemu gledamo v lonec in v zakonsko posteljo, si ne zaupamo in smo si odveč prav toliko, kolikor drug drugega potrebujemo.“

„Toda pozabili ste, da so izjeme mogoče.“

„To se posreči zelo redkim. Tu ne zadostuje moč, tu je potrebna pamet. Tudi v najvišjem vrhu razrež kot levi drug na drugega in skrbno pazijo, da se razmerje moči ne bi porušilo.“

„Meni se to ne zdi prav. To je bolezen sistema,“ je še enkrat nevoljno poudaril Wolf.

„Ne vem. Sicer pa lahko mislim,“ je dejal Wolf, nagnil čašo in izpil do dna.

„Ti ljudje si lahko dovolijo mnogo več ko kdorkoli. Vse jim oprostijo. To menda veste, da je bil prej visok funkcionar SS v Varšavi. Pomislite, tam se je dal podkupovati od Judov! Bajše si je dovolil nagnusne stvari z lepimi Židinjami in si nagrabil dragocenosti, da mu po vojni ne bo treba migniti s prstom. Bil je celo zapleten v dobavo orožja za uporni varšavski geto, da bi tako dobil povod za uničenje geta. Tudi s Poljaki je bil premehak. Že njegovo ime izdaja, da se mu pretaka v žilah slovanska kri. Obdržal se je po zaslugi najvišjih zvez. Premestili so ga v Trst, tu pa počenja iste neumnosti, vendar bolj preudarno in skrito. Poglejte! Gaultajer ga kar naprej obiskuje, čeprav se stikov z menoj izogiba. To se mi zdi prekleto neumno. Prav gotovo pa ima za to razlog. Kaj hočete! Preveč ima opravka s partizani, da bi lahko razkrinkal nekaj teh temnih figur v ozadju. Ne bom pa nosil njegovih grehov.“

Wolf je vlekel cigaro, grbančil obrvi in premišljal, kako naj se opredeli ob generalovih izjavah. Ni si bil na jasnem, ali mu ne govori tega zato, da bi on, Wolf, poročal naprej svojemu uradu. Ker je general premolknil, je moral nekaj reči.

„Če je imel od podkupovanja velike koristi, jih je prav gotovo z nekom delil — morda ne samo z enim; ti mu pa sedaj stojte ob strani. Torej, če se lotite njega, se boste lotili skupine, o kateri ne veste, kdo je v njej, kje je in kaj pomeni. Ne razumem, zakaj stranka mirno gleda na te lumparije.“

General se je zmagovalno zahahljal: „Kakor ste zviti, dragi Helmut, tako ste naivni. Policaji nikoli ne boste razumeli politike in ne logike oblasti. Fuhrer in vodstvo stranke ne gledata na te, v bistvu zelo stare človeške slabosti

STONE SVETINA

100

UKANA

DRUGA KNJIGA

14

General se je na moč razveselil vesti, ki mu jih je prinesel major Wolf. Bile so v precejšnjem nasprotju s poročili iz štaba za uničevanje band. Drugače pa s svojim obiskom ni bil zadovoljen. Ko sta se srečno vrnila v Ljubljano, je povabil Wolfa na zaupen pomenek v svoje stanovanje.

Utruženo se je zavalil v naslonjač, si prižgal cigaro in mu dejal:

„Med nama, Helmut, zelo sem razočaran nad temi ljudmi, mnogo slabši so od mojih. To, kar ste mi povedali, me hudo preseneča. Pravzaprav bi bilo meni prav malo mar, kaj tam počenjajo, od obalnega stražarja do generala, če ne bi zavoljo teh pesjanov in njihove lagodnosti propadale moje zamisli. Ni mi vseeno, kaj mislijo o meni v Berlinu, in ne, kaj bo z nami, če se izkrcajo Angleži. V tem generalu ni pravega ognja. Tudi njegov štab je razvodenel. Njegova štirioglasta glava je dovolj zvita, če gre za lastne koristi, zelo malo pa napravi za splošni blagor. Kar vam bom zdaj povedal, je strogo zaupno. Ohranite zase in naj vam bo v pomoč pri vašem delu. Ta general je za stranko zelo zaslužen človek. Eden izmed prvih, ki je ostal „na liniji“. Ali veste, kaj to pomeni?“

KONSTRUKTIVNO HOČEMO SODELOVATI

v kmetijski zbornici,
ki bo priznavala enakopravnost slovenskega kmeta

25 zastopnikov vseh frakcij na Koroškem, ki so bili izvoljeni na zadnjih kmečkoborskih volitvah 14. novembra letos, je volilo v ponedeljek v okviru občnega zbora predsedstvo koroške kmetijske zbornice. Ponovno je bil izvoljen za prezidenta kmetijske zbornice ekonomijski svetnik Stefan Sodati, za podpredsednike pa državni poslanec Deutschmann (ljudska stranka), župan Erich Baumgartner (socialistična stranka) in župan Hans Glantschnig (ljudska stranka).

Po zaprisegi novo izvoljenega prezidija kmetijske zbornice je deželni glavar Sima čestital ponovno izvoljenemu prezidentu ter izrazil upanje in željo, da bi bilo skupno delo za Koroško tudi v bodoče tako plodonosno, kot je bilo do sedaj. Posebno je poudaril, da ga veseli, da ima tudi slovenska skupnost v kmetijski zbornici svoje enakopravno zastopstvo; v tem se odraža medsebojno sodelovanje obeh narodov na Koroškem.

Občni zbor je po zaprisegi vseh svetnikov kmetijske zbornice, ki jo je izvedel prezident, imenoval 11 strokovnih odborov. V treh od njih, v paritetnem, nadzornem in izobraževalnem odboru sodeluje tudi podpredsednik Zveze slovenskih organizacij deželni poslanec Han-

zej Ogris iz Bilčova, izvoljen v kmetijsko zbornico na listi socialističnega Arbeitsbauernbunda. Nato so sledile izjave zastopnikov posameznih frakcij. Kot prvi je spregovoril v imenu Skupnosti južnokoroških kmetov ekonomijski svetnik Mirko Kumer in poudaril, da je po-

ložaj južnokoroških kmetov nezadovoljiv. Potreba po naselitvi industrijskih obratov na južnem Koroškem je vedno večja, kajti z dodatnim zaslužkom v tovarnah bi bilo tudi odseljivanje kmečkega ljudstva iz teh krajev zmanjšano, če že ne popolnoma odpravljeno. Dodatne kmečke rente naj bi se čimprej spremenile v kmečko penzijo, za kar bi bila seveda potrebna dodatna javna sredstva. Zlasti pa je Mirko Kumer naglasil da je za obstoj slovenskega življa na naših

Slovensko prosvetno društvo
„Bisernica“ v Celovcu

V a b i l o

Vljudno vas vabimo na predavanje primarija dr. Jurija Zalokarja z naslovom

Psihologija raznarodovanja

ki bo v četrtek 16. decembra 1971 ob 1/28. uri zvečer v prostorih Dijaškega doma Slovenskega šolskega društva v Celovcu, Tarviser Straže 16. Že iz naslova je razvidno, da bo predavanje res zanimivo in prepričani smo, da se ga boste kot pripadnik naše narodne skupnosti gotovo udeležili.

O d b o r

Mirko Čimžar — 70-letnik

Pred nedavnim je na prisojnem obronku Gur v sončnih Čahorčah ob dobri kapljici rujnega vinca in v prijetni domačnosti v krogu družine in prijateljev Mirko Čimžar praznoval svojo sedemdesetletnico.

Njegovo življenje je nepretrgana nit dela in boja za ohranitev slovenskega življa na Koroškem. Že kot mlad fant se je vključil v narodno življenje in kot prosvetaš, posebno pa kot nadarjen igralec žel velike uspehe pri občinstvu. Po nacistični zasedbi Avstrije pa so se nad slovenskim ljudstvom zgrmili temni oblaki. Aprila 1942 so pregnali z domov številne koroške Slovence, tako tudi Mirkota in njegovo družino. Zadnje leto pregnanstva je preživel skupaj z danes na žalost že pokojnim Sramišnikom iz Stranj in obujala sta spomine na lepše čase v domovini.

Vendar tudi to trpljenje je minilo in Mirko se je vrnil ves srečen na svoj dom, po katerem je leta hrepenel v tujini, ne da bi vedel, ali ga bo še kdaj videl. Po vrnitvi iz izseljeništvu so bile slovenske kulturne in gospodarske ustanove popolnoma uničene. Pri obnavljanju le-teh je poživljeno sodeloval tudi Mirko Čimžar. S svojim odkritim značajem, skromnostjo in pravičnim odnosom do ljudi je pozneje kot poslovodja Kmečke gospodarske zadruge v Kotmari vasi žel velike uspehe. Dolga leta je bil poslovodja in hkrati strokovni svetovalec, ki je pri izbiri semen, gnojil, krmil itd. vedel vedno svetovati, da so bili uspehi dobri.

Danes je Mirko v pokoju, njegovo delo pa z isto vnemo nadaljuje njegov sin Erich. Kljub zasluženemu počitku pa je naš Mirko še vedno aktiven. Vedno ima čas za obiske slovenskih prireditelj. Z velikim zanimanjem prebiva slovensko čtivo in je tudi zvest in navdušen bralec Slovenskega vestnika, skratka — naš jubilar je še vedno v središču našega narodnega življenja.

Slavljenju Mirku Čimžarju tem potom najiskereneje čestitamo in mu kličemo na mnoga leta!

21. Slovenski ples v Celovcu

Ljubitelje domače družabnosti obveščamo, da bo 21. Slovenski ples — tradicionalna slovenska veselica v Celovcu v soboto 8. januarja 1972 s pričetkom ob 20. uri v prostorih Delavske zbornice.

Tokrat bo igral za ples splošno znani in priljubljeni
KVINTET BRATOV AVSENIK

Nadaljnje podrobnosti bomo objavili v prihodnjih tednih.
Slovenska prosvetna zveza

kmetijah neobhodno potrebna strokovna izobrazba s slovenskim poukom ter ugotovil da sta koroška deželna vlada in škofijska sinoda izraz dveh sil, ki priznavata enakopravnost slovenskega življa, za-

željeno pa bi bilo, da bi se le-tema pridružila še tretja sila — kmetijska zbornica, da bi se k njej z udeležbo obracali v vseh stiskah in težavah. V taki zbornici, je končal, hočemo konstruktivno sodelovati.

Uspela kulturna prireditev na Radišah

Ni še dolgo od tega, ko so radiški pevci gostovali v Laškem pri Celju. O tem dogodku ni poročal le naš list, ampak je bil pozitivno zabeležen celo v nemškem časopisu in radiu, ker je s tem gostovanjem bila povezana tudi uradna kulturna izmenjava med občinama Laško in Radiše.

Radišani pa si ne pustijo očitati, češ, da hodijo le gostovat v Slovenijo, doma pa ne nastopajo. Zato so pevci našega društva sklenili, da bodo koncert, ki so ga imeli v Laškem, ponovili tudi na domačem odru. Prireditelj je bila prvotno napovedana za 28. november, pa so jo zaradi slabih poli in drugih neprilic preložili za teden dni, torej na 5. december. Ker na ta dan povsod prirejajo miklavževanja, tudi Radišani niso mogli mimo tega in so koncert povezali z miklavževanjem. Čeprav so smrtni primer in še druge neprilike vplivale na udeležbo, je prireditev proti pričakovanju izredno dobro uspela, le koncertni del je moral biti nekoliko skrajšan.

Po pozdravnih besedah je kot prvi nastopil moški zbor. Že po prvi pesmi smo videli, da naši pevci niso počivali, ampak pridno hodili na vaje, kar se je razumljivo poznalo v kvaliteti izvajanja. Pri občinstvu, ki je po večini bilo iz bližnje okolice, je vžgala posebno zadnja pesem „Jaz sem ta liep' Šiman“, ki sta jo ob spremljavi zbor zapela oba Šimana Wrulicha — oče in sin. Nato je pod vodstvom nadvse poživljivega zborovodje Šimana Wrulicha s sporedom nadaljeval mešani zbor radiškega prosvetnega društva, ki je

zlasti presenetil z nekaterimi novimi pesmimi, ki smo jih na Radišah prvič slišali. Tudi tu se je spet pokazalo, da Šimej Wrulich ni samo dober zborovodja, ampak tudi dober pevec. Kot solistka se je dobro izkazala tudi Pepca Lampichler. Koncert domačih pevcev je brez dvoma zapustil vtis, da si občinstvo želi več tovrstnih prireditev, kajti ničesar ne more tako zbuditi čustev kot naša lepa domača pesem.

Po nastopu zborov SPD Radiše je občinstvu spregovoril predsednik Slovenske prosvetne zveze Hanzej Weiss, ki je nakazal bilanco pro-

svelne dejavnosti na Radišah v minevačem letu in s tehtnimi besedami izrazil priznanje za poživljeno vrednost radiških prosvetašev.

Drugi del prireditve je bil namenjen mladim in najmlajšim, ki so nestrpnost pričakovali Miklavža. Še prej pa so pokazali, da znajo tudi sami korajžno nastopiti, posebno Franci Stumpf, Marica in Zalika Lampichler ter Leni in Andrej Lampichler, ki so že pravi talenti in bodo gotovo postali močni stebri kulturne dejavnosti na Radišah.

Vsekakor so radiški otroci izredno lepo sprejeli Miklavža, ki jih je zato tudi bogato obdaroval.

ŠT. JAKOB V ROŽU

Pred nedavnim je imel občinski odbor občine Št. Jakob sejo z zelo obširnim dnevnim redom, ki je bil na predhodnem obravnavanju v pododborih dobro pripravljen. Na seji, kateri je predsedoval župan Janez Gressl, so bile vse točke dnevnega reda soglasno sprejete.

Tako so med drugim sklenili, da bodo drugo leto (1972) začeli graditi novo stanovanjsko hišo v Svatnah, ki bo imela 9 stanovanj. Uresničena je bila dolgoletna želja požarne brambe in prebivalstva, da je bil sklenjen nakup modernega gasilskega avtomobila (ki bo voda peljali na mesto požara s seboj). Občinski odborniki so se končno odločili za najem agrarnega investicijskega posojila v višini 2 milijonov šilingov, s katerim hočejo asfaltirati 15 kilometrov že obstoječih cest. Tudi za izgradnjo gozdne-

ga kopališča pri Podgorjah je občina sklenila prispevek v višini 15 tisoč šilingov.

V obširnem poročilu je župan Gressl med drugim tudi poročal o razveseljivem razvoju tujskega prometa, saj je letošnje število nočitev naraslo v primerjavi z lanskim od 76.000 na 97.000, kar je porast nočitev za 28,6% in hkrati absoluten rekord. Podžupan in referent za gradnjo Franc Rassinger pa je med drugim poročal, da so dela pri izgradnji nove mrtvašnice v Št. Jakobu tik pred koncem in da so bila letos dograjena tovarna pota na Brdo, k Miklunu v Svatnah in k Brnjaku na Hodnini.

Iz poročila je bilo razvidno, da so se odborniki z županom na čelu resno zavzeli za probleme in da žanjejo že prav lepe in pomembne uspehe.

Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone

„Tudi marsikomu drugemu, ki ne zna misliti, se to ne zdi prav. Tudi meni se ne zdi prav, da nekateri ljudje — posebno general, ki sva ga šla obiskat — glede izkoriščanja položaja ne poznajo nobene mere. Jemljejo si mogoče preveč, kot bi se jim lahko oprostilo. Pri vsem tem pa je najhujše to, da jih skušajo majhni mogočnejši po vsi sili posnemati, predvsem v slabem. Še smo močni, Helmut, toda načeti. V Berlinu sem zvedel stvari, da me je groza. Kam plovemo?“

„Kdo ve danes, kaj je prav in kaj ni; sredi vojne smo.“
„Jaz prav dobro vem, Helmut. Prav imajo tisti in samo tisti, ki so močni. Ti pa so redki, kajti moč je oblast.“

„Odkrivajte mi marsikaj, čemur nisem posvečal posebne pozornosti. Ukvarjam se pač s posamezniki.“

„Vidite, to je vaša slaba točka. Ker se premalo zanimate za družbo v celoti, ste še vedno major, ko bi bili že lahko general. Posameznik je vedno samo delček delujoče sile, če hoče ali ne.“

„So stvari, ki mi niso všeč, in menim, da narodu v zaledju in vojakom na fronti tudi ne bi bile, če bi vedeli zanje.“

„Ne belite si glave zaradi tega. Njim ni dano, da bi razmišljali, kaj pa šele sodili o stvareh, ki jih ne razumejo. Politične fraze so jim hrana. Sicer je jasno, da noben politik ne more nastopati v pozni nemoralnega človeka, čeprav politika v bistvu ni nič drugega kot pridobivanje množic za podporo svojim ciljem. Torej gre samo za odkrivanje ciljev. Za vsemi frazami stoji samo surova moč, ki jo spoštuje cesta. Množica si želi, da ji požene strah v kosti. To si na splošno žele vsi slabši in tudi premagani narodi. Vidite, v tem je ključ za razumevanje naše politike.“

„Strinjam se z vami, gospod general. Vendar imam o politiki še drugo mnenje. Zame je umetnost, kako s tujimi rokami segati v žerjavico po kostanj.“

„Čudno, da vam politika ne diši, čeprav nenehno segate v žerjavico s tujimi rokami. Bodimo stvarni, Helmut. Jaz sem trd človek, morda prevelik idealist, toda fuhrejeve besede jemljem zares in jih hočem spremeniti v življenje. Vsem navkljub! Tudi tistim našim, ki sta jim čast in zvestoba za osebnimi, namesto pred osebnimi koristmi. Recite, ali imam prav ali ne.“

„Prav imate, gospod general. Ne glede na to, da je razkol med teorijo in prakso star prav toliko kot človeštvo. Jaz sem skeptik. Tega skladja ne bomo nikoli doživeli. Če slepimo druge, meni ni do tega, da bi lagal samemu sebi.“

„Nekaj te plesni sem se že jaz navzel od vas. To te trenutno slabi, toda v krizah te dela močnejšega. Glava me boli ob tem, ko stvari ne gredo, kot si želimo. Pobesnel bi! Tudi v mladino ne morem več verjeti. Ni idejne trdnosti. Malta, ki nas veže, sta predvsem strah in disciplina. Ne smem pomisliti, kako je bilo prva leta gibanja: na slavnostnih shodih, kjer je govoril fuhrer, so piskale piščali, gmeli bobni, pele fanfare, množica je rjavela od navdušenja. Tista mladina, pred katero se je bil svet zgrozil, tista silna, gospodovalna, surova mladina leži pobita po ruskih poljanah. Kjer so naše elitne enote, ki so šle slepo v smrt s sijem ponosa neodvisnih zveri v oče? Kako lepo so zvenele te besede! Koliko ognja in krvi je bilo v njih! Zdaj pa se mi zdi vse, kar govorimo, slabokrvno, kri se spreminja v vodo, žalosten sem, ko gledam cepce, ki podlegajo korupciji, ženskim krilom, zaspane in panikarje pa lopove, ki bogate, medtem ko naši vrli možje in fantje, kar jih je ostalo, krvave po frontah. Dobro, da imamo sovražnika, ki nas bo naučil, kaj smemo biti in kaj ne.“

„Sovražnikov pa ne bo zmanjkalo, gospod general. Z njimi ni tako, kot z Judi, ki jih bodo v kratkem pogoltnile naše peči.“

„Tudi Judov še ne bo. Fuhrer je zagrozil državnemu vodji SS, naj mu ne upepeli vseh Judov, ker bo moral sicer ustvariti nove. Ljudstvo mora imeti nekaj, kar sovraži.“

„Politiki pa krivce za vse, kar jim spodleti,“ je pripomnil Wolf.

„Tudi to je res. Za moj primer pa je klavmo, da se dan za dnem vrtim kakor pajek v mreži okrog problemov obvladovanja lastnih ljudi, namesto da bi se bolj ukvarjal s sovražnikom. Moram se. Sami veste, da bi mi ti Avstrijci najraje odžagali vejo.“

„Ne bojte se, gospod general, niso vam dorasli.“

„Toda čemu mi tako trdovratno gledajo na prst? Rad bi imel armado takšnih ljudi, kot ste vi — potem bi spravili svet na kolena in mu pretipali trhle kosti. Tako pa se moram bati svojih najbližjih.“

General je vstal in se sprehodil po sobi. Potem je dejal:

„Danes vam bom povedal še nekaj — ko sva že tako daleč — kar sem dolgo odlašal. Zdaj čutim, da je stvar dozorela in sem lahko odkrit.“

Sedel je nasproti Wolfa in se pronicljivo zazrl vanj:

„Ohranili ste mojo simpatijo, čeprav sem dognal, da me nadzorujete tudi prek vas. Takšnih ljudi, ki se s kakršnimi koli nameni vrtijo okoli mene, ne maram. Odvratni so mi. Če bi bilo le mogoče, bi jih čimprej izigral, onemogočil in iztrebil.“ Glas mu je zvenel jedko.

Wolf je bil dovolj izkušen igralec, da ni niti trznil. Smeje se je odgovoril:

„Če vas res nadzorujejo prek mene, so izbrali pravega! Skozi moja usta lahko dosežete samo nesmrtno slavo. Ne da bi se vam laskal: večkrat sem pomislil, da tako nesebičnih in vzornih borcev nimajo na voljo. Mislim, da vas v Berlinu lahko samo kaj vprašajo, nikar da bi vas učili.“

Koroški Slovenci v ljubljanski televiziji

Božično drevo za Celovec

TOKRAT IZ ŽELEZNE KAPLE

Zanimanje za koroške Slovence je v zadnjih dveh letih v javnosti matičnega naroda postalo dosti bolj živo. V tem času so razumljivo postali bolj tesni tudi stiki na posameznih področjih, posebno v kulturni dejavnosti. Ne bomo razglabljali o uspehih te ali druge oblike povezovanja, vsekakor pa velja poudariti, da je to zanimanje za slovensko narodno skupnost na Koroškem na obeh straneh našlo ugoden odmev. Zlasti je razveseljivo dejstvo, da v matični deželi na koroške Slovence odzveno vse zamejske Slovence ne gledajo več kot na pripadnike slovenskega naroda, ki živijo izven državnih meja, ampak jih smatrajo kot enakovredni del enotnega slovenskega kulturnega prostora.

Tudi ljubljanska televizija v zadnjem času posveča vse večjo pozornost zamejskim Slovincem. Tako jim je poleg rednega poročanja o raznih dogodkih med koroškimi Slovenci v svojih poročilih posvetila tudi posebne oddaje.

Pred nedavnim je eno izmed rednih literarnih oddaj posvetila koroškemu pesniku Andreju Kokotu in ga predstavila slovenski javnosti. Ta oddaja, ki jo je zrežiral Mirč Kragelj in v kateri je poleg avtorja nastopil kot recitator gledališki igralec Tone Kuntner, ni le priznanje avtorju samemu, marveč priznanje slovenskemu literarnemu ustvarjanju na Koroškem sploh. Pri teh oddajah ne gre za nobeno sentimentalnost do Slovencev v zamejstvu, marveč so predvsem merodajni kriteriji kakovosti. In če tem kriterijem ustrezajo deli naših avtorjev, je to zgovoren dokaz, da se uspešno vključujejo v slovensko literarno ustvarjalnost in jo tako po svoje bogatijo in sooblikujejo.

Minuli ponedeljek pa je ljubljanska televizija svojo oddajo „Kulturne diagonale“ pravtako posvetila koroškemu literarnim delavcem. V tej 60-minutni oddaji se je Jovita Podgornikova pogovarjala s koroškimi pesniki in pisatelji, ki so v iskrenih besedah izpovedali to, kar mislijo in kar jih ovira in teži pri njihovem ustvarjalnem delu. V tej oddaji je posebno prišlo do izraza, da literarni ustvarjalci na Koroškem nimajo takih možnosti in pogojev za delo, kot jih imajo njihovi kolegi v matični domovini. Ravno zaradi tega pa so tudi njihovi pogledi na slovensko literaturo v Sloveniji, predvsem na sodobne literarne filozofe in kritike drugačni. Koroški pisatelji se pač ne morejo strinjati z ugotovitvami, da mora narod biti močan, če hoče biti narod in če to ni, da ne more biti narod.

Tako nekako je Janko Messner ugovarjal Tarasu Kermavnerju, Dušanu Pirjevču in Dimitriju Ruplu, ki imajo na to slične poglede. In to je bila glavna misel njegovih kritičnih izjav, ki jih je voditeljica oddaje Jovita Podgornikova spretno vpletala med pogovore z ostalimi literati. Milka Hartmanova je poleg branja nekaterih svojih novejših pesmi to-

žila o brezbriznosti mladine do slovenske besede in menila da zaradi tega plahni tudi narodna zavest med mladim rodem na Koroškem. Florijan Lipusch je utemeljeval način svojega pisanja in prepričljivo dokazoval, da koroški Slovenci ne smemo ostati v času čitalništva, čeprav mnogi še žive v taki kulturni miselnosti, čemur je brez dvoma vzrok, da večina še danes ne bere druge literature kot čitalniške. Valentin Polanšek je razgrnil svojo lirično dušo in povedal, da mu je pisanje pesmi bilo v veselje že v mladih letih in da je odtlej napisal že nekaj sto pesmi, ki jih pa zaradi danih razmer ni mogel objavljati in da šele v zadnjih letih lahko stopa z njimi v javnost. Gustav Janusch je priznal, da je pravzaprav bolj slikar kot pesnik, da pa je pisati začel na pobudo urednika mladja in da mu tudi v pesmih pomenijo barve to kot na platnu. Povedal je še, da mu je umetniško oblikovanje bodisi na platnu ali ob pi-

sanju pesmi notranja potreba in da mu ni važno, ali stvari objavi ali ne. Andrej Kokot je nakazal, kako težka je pot za pesnika, ki je začel ustvarjati povsem odrezan od kulturnega življenja; niti najosnovnejših pogojev ni imel, to je možnosti učenja knjižnega jezika, da pa mu je mati vžgala ljubezen do slovenske besede. Zato je prepričan, da je ohranitev slovenske besede na Koroškem odvisna predvsem od tega, kako bodo matere vzgajale svoje otroke. Tudi svojo zadnjo pesniško zbirko „Ura vesti“ je posvetil prav temu problemu ter z njo skušal opozoriti na otlopelost naše narodne vesti.

V oddaji so bili predstavljeni tudi zastopniki Kladiva. Kakor je njihovo kritično pisanje po svoje zdrav pojav, pa na konkretno vprašanje, kakšen je njihov načrt za vključevanje v kulturno dejavnost med koroškimi Slovenci, ne vedo pravega odgovora.

Tako je gledalec te oddaje imel priložnost, seznaniti se s posameznimi kulturnimi delavci na Koroškem, predvsem pa je lahko dobil vpogled v sodobno literarno dejavnost koroških slovenskih pisateljev in pesnikov, saj se je vsak posameznik predstavil tudi s svojim delom.

Ob koncu naše bralce še opozarjamo, da bo drugi del te oddaje 23. decembra in da bodo takrat prišli do besede slovenski kmetje in drugi.

Občni zbor Hrvatskega kulturnega društva na Gradiščanskem

Osrednja narodna organizacija gradiščanskih Hrvatov — „Hrvatsko kulturno društvo“ — je imela pred nedavnim v znani hrvaški vasi Nova gora svoj občni zbor, na katerem je bil za novega predsednika izvoljen Leo Stubič, župnik iz Stinjakov.

Dosedanji predsednik ravnatelj Kornfeind je pozdravil oba časna predsednika profesorja Ignaca Horvata in dr. Demetra Linzerja ter goste iz Zagreba. V svojem govoru je častni predsednik profesor Horvat izrazil posebno zadovoljstvo, da je bil občni zbor sklican prav v Novi gori, ki velja danes za najbolj hrvaško vas na Gradiščanskem. Tu je bilo leta 1925 ustanovljeno katoliško društvo „Južni brati“, ki se je od tu naprej širilo na ostale hrvaške vasi. Društva so prirejala tamburaške koncerte in v zimskem času igrala igre. Vse to

je na žalost uničila zadnja vojna. Po njej pa je kulturno življenje gradiščanskih Hrvatov ponovno zaživelo in po vaseh zopet pojejo tamburice kot nekdanj.

Med gosti iz Hrvatske so bili navzoči: zastopnik izseljeniške mafice profesor Ante Blaženčič, profesor filološke fakultete iz Zagreba dr. Babič in reporter zagrebškega radia. V imenu hrvaške izseljeniške mafice je navzoče pozdravil profesor Ante Blaženčič in poudaril, da med hrvaško izseljeniško matico in hrvaškimi kulturnimi društvi na Gradiščanskem obstojajo že dolgoletne vezi.

Udeležba gostov iz Hrvatske na občnem zboru je živ dokaz, da gradiščanski Hrvati v boju za narodni obstoj niso osamljeni, marveč uživajo tudi podporo matičnega naroda, kar je življenjske važnosti za vsako manjšino.

Pred nami so božični prazniki. V trgovinah in mestih že vlada praznično vzdušje. Tudi koroško glavno mesto Celovec je zažarelo v prazničnem okrasu. Tako so minulo soboto na starem trgu v Celovcu postavili božično drevo, ki ga je tokrat Celovcu podarila občina Železna Kapla-Bela. To je sicer vsakoletni dogodek v mestu pred prazniki. Toda letos je to bil poseben praznik sožitja obeh narodov v deželi, zakaj v Celovcu je prišlo drevo z dvojezičnega ozemlja, in sicer 17 metrov visoka jelka.

V okviru posebne svečanosti je božično drevo izročil kapelški župan deželni poslanec Josef Lubas. Z njim pa so prišli tudi pripadniki obeh narodov v občini, ki sta jih zastopala pevski zbor SPD „Zarja“ v Železni Kapli in nemški pevski zbor. Oba zbora sta zapela nekaj komadov, zbor kapelškega društva pod vodstvom Vladimira Prušnika tri slovenske narodne pesmi. Ob tej priložnosti je župan Lubas poudaril, da ni važno, kako močna ali šibka je ta ali druga narodna skupnost, pomemben je le občutek pravega sožitja in medsebojnega spoštovanja. V imenu mesta Celovec se je za darilo zahvalil župan deželni poslanec Hans Ausserwinkler, ki je ob tem poudaril dobro sodelovanje med mestom Celovcem in občino Železno Kaplo-Belo.

Po tej kratki svečanosti je celovoški župan povabil goste iz Železne Kaple na sprejem, kjer je prav tako vladalo vzdušje dobrega sožitja, kar se je predvsem izražalo v petju obeh zborov. Pri tem je župan Ausserwinkler pokazal posebno navdušenje za slovensko pesem.

Takih primerov zdravega vzdušja bi v Celovcu v bodoče lahko bilo več, kajti postavljanje letošnjega božičnega drevesa je bilo vsekakor lepa priložnost za utrjevanje sožitja obeh narodov v deželi.

SLG Celje gostovalo v Celovcu

Na povabilo Krščanske kulturne zveze je v sredo 8. decembra 1971 v Mestnem gledališču v Celovcu gostoval ansambel Slovenskega ljudskega gledališča iz Celja z dramo T. S. Eliota „Umor v katedrali“, ki jo je režiral Franci Križaj.

Predstava celjskega gledališča je povsem uspeša, saj so igrali pred zasedeno dvorano. Da so glede komada, ki je bil igralsko izvrstno podan, mnenja seveda različna, je

razumljivo in je to tudi pravica slehernega posameznika. Na splošno pa je bila predstava pri občinstvu toplo sprejeta.

Predstave so se udeležili tudi nekateri predstavniki kulturnega in političnega življenja, med njimi jugoslovanski generalni konzul SFRJ v Celovcu Bojan Lubej, konzul Branko Čop, predstavnik sekretariata za prosveto in kulturo g. Tompe, škof dr. Köstner in drugi.

Nova slovenska učna knjiga

Gospod okrajni nadzornik za dvojezično šolstvo na Koroškem ter vodja manjšinskega oddelka pri deželni šolski svetovi Rudolf Vouk je izdal pri založbi „Österreichischer Bundesverlag für Unterricht, Wissenschaft und Kunst“ na Dunaju učno knjigo „JEZIKOVNE VAJE IN SLOVNICA“. S to učno knjigo je bila odpravljena dolgoletna vrzel pri pouku slovenskega jezika na ljudskih, glavnih in srednjih šolah. Knjiga obsega 141 strani in stane samo 35 šillingov, ker jo je zvezno ministrstvo za pouk izdatno subvencioniralo.

V prvem delu knjige obravnava avtor na sistematičen način 42 stvarnih področij v teku šolskega leta. Snov je izčrpano podana in temelji na dolgoletnem in vztrajnem praktičnem delu izkušenega šolnika in zaslužnega urednika Mladega roda. V drugem delu je podana slovnica na metodično smotrni način. Deljena je v besedo- in stavkoslovje. Ob koncu knjige pa najdemo še slovarček težjih besed, kar nujno ustreza koroškim razmeram.

Knjiga bo vsakemu učencu in učitelju koristen učbenik, olajšala in pospešila bo jezikovni pouk. Obenem pa je knjiga sniževalo o vztrajni marljivosti človeka, ki žrtvuje ves prosti čas v prid slovenskega pouka na dvojezičnih šolah na Koroškem.

Knjigo vsem toplo priporočam.

Karl Samonig

Tone Svetlina: UKANA — Tone Svetlina: UKANA — Tone Svetlina: UKANA — Tone Svetlina: UKANA — Tone Svetlina: UKANA — Tone Svetlina: UKANA — Tone Svetlina: UKANA — Tone

„Hvala vam, gospod major. Vem, da ste dovolj pametni, da se mi ne laskate z lažmi, ker veste, da bi bilo to neumno in zelo nevarno. Da nadzorujete nižji višje, je nekaj umazanega. Tu ne gre brez zavisti in zadovoljevanja manjvrednostnih občutkov stremuhov in slabičev. Tega se celo jaz ogibam. Za take stvari mora biti človek dozorel in vsestransko razsoden.“

„Tako je, gospod general. Še bolj tragično pa je, če nadzorujete bolj ali manj neumni pametnejše ali celo genialne ljudi. To je sploh nekaj obupno nespametnega. Če bi bilo meni naloženo poročanje o višjih ali močnejših, ne bi bil tako naiven, da bi si iz tega koval kapital za napredovanje. Večina močnih ima zaslonbo v močnejših, ki jih tisti spodaj ne poznajo. Tudi pri nas, kjer gojimo kult državne skrivnosti, pridejo stvari na dan. V vsakem večjem konfliktu med ljudmi na položajih pa se manjša riba vedno žrtvuje za večjo. Meni pa res ni do tega, da bi bil komurkoli za poslastico.“

General se je zvito nasmehnil. „Razumeli ste me. Pošten in prebrisan človek ste. Nama ni potrebna prevelika konkretnost. Dobro se razumeva, če govoriva kar na splošno. Kljub temu vam povem, da sem že slišal o poročilih o sebi in jih tudi že bral. Zato sem z vami odkrit kot z nikomer. Bral sem, kar ste napisali o meni. Torej bodite prepričani, da midva igrava drug proti drugemu na odprte karte in da so najine koristi skupne. Zato sem vas uporabil v nekaterih zadevah, za katere veva samo midva. Zato vas bom zaščitil pred vsemi hijenami. Preden sva šla na pot, vas iz obzirnosti nisem maral razburjati. Napravili ste veliko neumnost. Napili ste se in razbili kuhinjo v hotelu, kjer stanuje von Graff. On je iz tega napravil ideološki problem.“

„Priznam, gospod general, da je bila to neumnost, pravzaprav psihološka reakcija na napetosti, ki sem jih

preživel v idrijskem kotlu. Kaže, da bi bilo bolje, če bi se boril v pisarni, kot se bore drugi.“

„Ničesar vam ne očitam. Ne glede na to, da sem sam uravnovešen. Toda pazite! Von Graff brska po stvarih, ki se ga prav nič ne tičejo. Prislunil je čenčam nekaterih vaših sovražnikov o stvarih, ki sodijo v mojo pristojnost. Resneje se bo treba ukvarjati z njim, poleg tega pa računajte, da vas bodo prišli kontrolirat.“

„Kar pridejo naj!“

„Ni vseeno. Dam vam nalogo za načrt „Trojanski konj“. Še enkrat poskusiva vriniti agenta v centralni komite, čeprav nama je že nekajkrat spodletelo. Vzemite stvar v roke!“

Medtem je Wolf nervozno bobnal s prsti po mizi in zrl skozi okno; ko pa je general povedal svoj predlog, je zaskrbnjeno dejal:

„Odkrito vam povem, da se ne bi več rad ukvarjal s tem načrtom. Razočaran sem, ker me proglašajo za nezanesljivo. Za nameček so mi vse zapacali. Zaupanja, kot sem si ga bil že pridobil pri pokrajinskem vodstvu, ne bom deležen nikoli več. Brž ko bodo odkrili mojo pravo vlogo v tej igri, bodo tvegali vse, da me dobe v kremplje. In ni izključeno, da se jim to posreči...“

„Ne bodite na vsem lepem tako malodušni. To je velika reč in se splača še enkrat poskusiti. Upor lahko zavremo z notranjim razkrojem vodstva. Tega ne prenese nobena stranka. Saj veste, kako smo uničili nemško in avstrijsko komunistično stranko.“

„Ne zamerite mi, gospod general. Občutek imam, da smo prepozni. Nimam ljudi. Tisti, ki bi jih lahko uveljavili, so padli. Preveč hkrati ste zahtevali od njih. Našim ne gre v glavo, da je to igra, v kateri bi bilo treba žrtvovati trdnjavo ali celo dve za kraljico, ne samo kmeta.“

„Razumem vaše pomisleke. Ne krivite mene! Nisva sama. Tu sva bila odvisna od našega sistema. Kljub temu poskusite. Pomagal vam bom, kolikor je v moji moči.“

15

Divizija se je po udaru na progo zapletla za nekaj dni v obrambne boje na Pivki. Preden pa so proti njej nastopile močnejše sile planinskega korpusa pod vodstvom generala Küblerja, se je neko noč prav tako nenadoma, kot je bila prišla, izgubila v gozdovih Trnovske planote. Vračala se je na Cerkljansko.

Z osvobojenega partizanskega ozemlja se je sovražna vojska odtekla kot vodovje po velikem neurju. Za seboj je pustila opustošenje. Med vzcvetelo drevje so širlele ruševine požganih vasi, okoli katerih so ležala nepokopana trupla postreljenih civilnih prebivalcev, ki so jih bili osumili, da so terenci, ali pa so jih pobili zato, da so poročali o padlih partizanih.

Tudi četa Orlova se je z brigado vračala skozi trnovske gozdove. Pohod je bil dolg, spremljala sta ga dež in stradanje. Spriči doseženih uspehov je dobil Orlov pohvalo brigadnega štaba. Kar topil se je od prijaznosti, ker je zvedel, da je predviden za namestnika bataljonskega komandanta. Končno bo le dosegel povišanje, ki ga je pričakoval pol leta!

Komisar Pajk se je na Pivki pozdravil. Pomagala mu je stara mati z zdravilnimi zelišči. Čaji so mu bolj godili kot tablete bataljonskega bolničarja, ki je imel v torbici pisano zmešnjavo.

Preden je bataljon krenil na pohod, je namestnik bataljonskega komandanta odredil pregled opreme in orožja. Brigada jih je obvestila, da so borci obremenjeni s stvarmi, ki jim bolj škodijo, kot pa koristijo v boju. Potem so čakali po vrsti po dva in dva — z nahrbtniki in drugo

VELIKAN IN KROJAČ

Nekemu krojaču, ki je slabo plačeval, a se je od sile rad bahal, ni nič kaj dišala šivanka; po glavi mu je rojilo, kako bi se tam zunaj po ravninah in gorah izprehajal in razgledoval. Zato je, če je le količkaj utegnil, zapustil delavnico in hitel

*po potih, stezicah,
po dolih, goricah,
naprej in naprej
brez konca in mej.*

Ko je bil nekoč tam daleč, daleč, je zagledal v sinji daljavi strmo goro, za njo pa visok stolp, ki je molel iz divjega in temnega gozda proti nebu. „Raca na vodi!“ je zaklical tedaj krojač, „kaj pa je to?“ Silna radovednost ga je zbudila in pogumno gnala naprej. Videti je moral od blizu, kar je bil zagledal v daljavi. Kako pa je zazijal, ko se je bil približal gori, zakaj tisti stolp za goro je imel noge, v enem skoku je preskočil strmo goro in pred slrmečim krojačkom je stal premoogočen velikan.

Ti drobceno mušje stegno, kaj pa delaš tukaj?“ je zaklical velikan s takim glasom, kakor da bi bilo zagrmelo od vseh strani.

Krojač je začelbljal: „I kaj? Gledam, če bi se dalo kaj zaslužiti tam v gozdu.“

„Če je tako, potem pa lahko kar pri meni stopiš v službo.“

„Zakaj pa ne! Kakšno plačilo pa mi boste dali?“

„Kakšno plačilo ti bom dal?“ je rekel velikan. „Takoj boš slišal: na leto tri sto šestdeset dni, in kadar bo prestopno leto, še en dan povrh. Ti je prav?“

„Prav, prav!“ je zatrdil krojač, a si je mislil sam pri sebi: „Ne pomaga nič, zaenkrat se moram pač vdali, toda skušal bom, da se čimprej rešim odtod.“

Nato mu je rekel velikan: „Daj, mali potepin, prinesi mi vrč vode!“

„Zakaj pa ne rajši kar ves vodnjak?“ je vprašal krojaček-bahač in šel z vrčem po vodo.

„Kaj? Kar ves vodnjak?“ je godrnjal v brado velikan, ki je bil malce aboten in budalast ter se je začel že bati. „Ta tiček zna več ko hruške peči, gotovo ima čar-

Sneži, sneži...

Zunaj sneži, sneži. Dedek in Katka gledata skozi okno.

Dedka skrbijo gozdne živali.

„Če bo tako snežilo, bodo vse poginile od mraza in lakote. Treba jim bo nekaj poskrbeti za pod zob, drugače jim bo huda predla.“ pravi dedek, ki koraka po sobi gor in dol in globoko premišljuje.

Tudi Katka premišljuje. Če bi živali vedele, kje stanujeta dedek in Katka, bi bil položaj takoj rešen. Prišla bi k dedku in Katki in dala bi jim jesti.

Premišljuje in premišljuje, kako bi rešila to zapleteno reč. Potem se pa domisli. Sede k mizi, vzame papir, svinčnik, barvice in radirko — ter riše, radira, piše, radira — spet riše in piše.

Ko zgotovi, ukaže dedku: „Dedek, obleci se, greva v gozd!“

„Kaj pa bova tam?“

„Boš že videl. Pohiti zdaj, da te ne bom čakala!“ pravi Katka.

Dedek in Katka gazita sneg do kolen. Komaj, komaj se jima posreči priti do gozda.

Ko prideta do prve visoke smreke, pravi Katka: „Dedek, ustavi se!“ Katka izvleče iz žepa papir in ga pritrdi z risalnimi žebeljčkoma na smrekino deblo. Na papirju je narisana pot od gozda do Katkine hiše. Spodaj pa piše:

„Drage moje živali, to je načrt, kako se pride do naše hiše!“

Marija Cerkovnik

deja v sebi. Pazi, stari Jaka, ta služabnik ni zate.“

Ko je prinesel krojač vode, mu je zaukazal velikan, naj naseka v gozdu za naročaj drv in mu jih prinese.

„Zakaj ne rajši kar ves gozd na en mah, drevje in šaro, mlado in staro z vsem, kar je v njem?“

se je ustil krojaček in šel v gozd sekati za naročaj drv.

„Kaj,

*drevje in šaro,
mlado in staro
z vsem,
kar je v njem?“*

in ves vodnjak?“ je renčal lahkoverni velikan v brado in se še bolj bal. „Ta tiček zna več ko hruške peči, gotovo ima čarodeja v sebi. Pazi, pazi, stari Jaka, ta služabnik ni zate.“

Ko je prinesel krojač drv, mu je ukazal velikan, naj gre in ustrelj dve ali tri divje svinje in jih prinese za večerjo.

„Zakaj ne rajši tisoč na en strel, pa da jih vse z eno potjo prinesem semkaj?“ je vprašal gizdavi krojač.

„Kaj?“ je zakričal velikan-strahopetec silno prestrašen. „Naj bo za danes dovolj, pojdi spat!“

Velikan se je tako strašno bal, da vso noč ni zatislil očesa in je ves čas premišljeval, kako bi se čimprej otresel tega nepravdanskega služabnika. In ko je tako razmišljal vso dolgo noč, se mu je proti jutru odprlo in posvetilo v glavi in je naenkrat vedel, kako in kaj. Zadovoljno je tedaj zamrmral v brado: „S tem se ga rešim, baš ta je prava!“

Ko se je zdanilo, sta šla velikan in krojač

Plak!
Črn oblak!

Plak!
Plik!
Glej dežnik!

Plak!
Plik!
Plok!
Voda feče: kloka, kloki!

Plak!
Plik!
Plok!
Plek!
Moče, vlage na pretek!

Plak!
Plik!
Plok!
Plek!
Pluk!
Svellihi kapelj poln klobuk!

Vojan Arhar

Ploha

k močvirju, kjer so rastle košate vrbe. Tam je dejal velikan: „Daj, krojač, zlezi na vrbo in sedi na katerokoli vejo; za vse na svetu bi rad videl ako jo upogneš.“

Samo malo je zapraskalo in, hop, že se je zazibal krojaček na veji, zadržal je sapo in se napravil težkega, tako težkega, da se je vrbova veja globoko upognila. Ko pa ni mogel več zadrževati sape in je spet globoko zasopel, tedaj je veja šinila kvišku in na veliko veselje velikanovo zagnala krojača, ki je k nesreči pozabil vtakniti likalnik v žep, tako visoko, da ga nikoli nihče ni več videl.

Če ni še priletel nazaj, tedaj še zmerom kolovratli nekje med nebom in zemljo.

MUK
ALI

Tone Svetlina: UKANA — Tone Svetlina: UKANA — Tone Svetlina: UKANA — Tone Svetlina: UKANA — Tone Svetlina: UKANA — Tone Svetlina: UKANA — Tone Svetlina: UKANA — Tone

ropolijo pred seboj. Fazan je s paličico v rokah pregledoval in brskal po opremi. V četi Orlova je razrezal dva klobuka — njuna lastnika, dva Bohinjca, se nista nista mogla ločiti od njiju. Da bi pokazal svojo moč, je razrezana klobuka še pohodil s škornji in ju zbrcal v grmovje.

„Tako, da boste vedeli: vojska smo, ne pa klobukarji!“

Primožev pomočnik Milan je razložil vse stvari predse, nahrbtnik pa si je slišal pod noge, kar ni ušlo Fazanovemu bistremu očesu. Široko se je postavil predenj in zarohnel:

„Razveži nahrbtnik! Kaj imaš v njem?“

Ker se Milan ni zganil, se je pripognil in segel z roko v nahrbtnik. Od gnusa se je skremžil in privlekel na dan goveje drobovje. „Kaj boš s to svinjarijo? Ali ti ne zadojuje hrana iz skupne kuhinje?“

„Mesarji so odvrgli drob, pa sem ga očistil in spravil za vsak primer, če bomo lačni.“

„Glej ga no, največji zabušant, bolnik... te bom že naučil!“ je vzrojil Fazan in fanta nekajkrat mahnil s drobovjem po obrazu, nato pa ga je zagnal v grm.

Vsa četa se je grozeče zganila.

„Takšne borce imaš v vodu,“ je zarezal v Primoža. „Je to vojska ali banda?“

„Kaj te brigal! Prav ima, da je spravil tisto reč. To je naša stvar in ne tvoja.“ Primož je stopil h grmu in pobral drobovje. „Sam ga bom spravil.“

Takoj za njim se je oglašil Vojko:

„Naših borcev ne boš tepel. Pritožili se bomo. Takoj grem v štab bataljona.“

„Vam bom že dal hudiča, vsem skupaj!“

„Ti nam boš dal hudiča?“ se je nekje zadaj oglašil Nande. „Ustral se boš! Takoj izgini.“

Tedaj so se v četi opogumili vsi, posebno pa oba Bohinjca, ki sta bila zaljubljena v svoja lovska klobuka. Za-

gnali so hrup, da so prihтели še člani četnih poveljstev, ki so bili z Drenom na sestanku pri bližnjem parobku.

„Upirajo se, hudiči.“

„Tepe nas,“ so vpili borci.

„Vojko, povej, kaj se je zgodilo!“ je ukazal Dren.

Vojko je poročal. Potem je Dren dejal:

„A tako! Fantje imajo prav. Če imamo danes hrane preveč, je bo lahko jutri premalo. In končno tudi glede klobukov: saj jih potrebujemo za kakšne posebne naloge.“

„Dobro, če podpirate anarhijo, pa naj bo! Izvajal sem nalogo brigadnega štaba, pa me ovirate.“ Užaljjen, ves zaripel v obraz se je Fazan izgubil v grmovju.

Ko so se vračali, je Orlova mučil glavobol, pravzaprav ga je vse bolelo in je sumil, da se ga loteva gripa. Vse je preklel, zakaj v četi ni bilo nikogar, ki bi se spoznal na zdravila v Anini torbici. Zdaj jo je nosil Nande na dnu svojega zajetnega nahrbtnika. Na srečo je prišel bataljonski bolničar, ki je imel torbo z velikim rdečim križem. Orlov se ga je bolj razveselil kot povelja za počitek. Razložil mu je svoje težave, medtem pa mu je bolničar potipal pulz. Dal mu je zavojček tablet, ki naj bi jih jemal na vsake štiri ure po eno, in ga potolažil, da bo to prešlo v dveh dneh. Orlov, ki ni bil rad bolan, je za začetek vzjel kar dve tableti, kmalu potem pa še dve, da bi mu več zaleglo.

Z neba je uil dež. Orlov se je zavil v šotorsko krilo. Komaj je premikal razbolele ude. Pajku je pravil, da šele zdaj ve, kako hudo je biti bolan. Hodili so skozi dolgočasno kraško pokrajino, poraslo z visokim drevjem.

Bolničarjeva zdravila so nekam čudno delovala. Namesto da bi Orlova nehala boleti glava, ga je pričelo zavijati še po trebuhu. Borci so ga videli, da je kar naprej zapuščal kolono in s hlačami za petami izginjal v grmovje. Potem je divjal za njimi, ki so šli enakomerno dalje, zakaj kolone niso njegove težave prav nič ganile.

„Prekleti bolničar! To mi bo plačal, teslo sabotersko!“ Dodobra me je izpraznil. Žene me, kot bi se najedel lisičjih jeter,“ se je pritoževal Pajku, ki ga je tolažil, da bo kmalu dobro, ker na srečo nimajo veliko v želodcu. Vsa četa — posebno pa Primož in Vojko — se mu je na tihem smejala. Kadar je bilo koga prijelo, da je moral iz kolone v grm, mu je Orlov vse preklel, včasih pa je poslal za njim še stražarja, da ne bi morda dezertiral.

Proti jutru so prispeli k štirim hišam sredi prostranega gozda in se ustavili. Primož je poslal del voda v zasedo. Kot vodnik se je že vživel v položaj. Z veseljem je ugotovil, da so se mu začeli razvijati voditeljski čuti. Čeprav je bil dolge mesece mitraljezec, se mu je zdaj vojska zavestno podrejala. Vsi so ga imeli radi. Posebno zato, ker nikogar ni gonil naprej in ker je bil vedno skromen in vedno pripravljen pomagati. Travnikarjev je bil njegov politdelegat in mu je pomagal. Z Vojkom so bili nerazdružljiva trojka, tako da jih je moral Pajk večkrat opozarjati, naj bodo bolj z ljudmi.

S čajem, ki je bil pomagal Pajku, je Nande očistil tudi Orlovo črevesje. Tako je bil komandir spet dobre volje. Prišel je k Vojku in ga vzel s seboj, da sta ogledala okolišne položaje. Kadar so namreč kam prišli, se je Orlov najprej razgledal, kje so, šele potem je lahko mirno spal. Vojka je potrepljal po ramenu:

„Imentno vodiš politične ure. Ondan nisem zakinkal, čeprav pri politiziranju prav rad zaspim. Ampak tebe je škoda za politiko. Vojak si, športnik. Za politiko naj določaj takšne, ki za vojaške podvige nimajo posluha. Precej komisarjev poznam, ki se na vojaške stvari razumejo toliko kot zajec na boben. Ti pa imaš vojaško žilico. Vsi smo bili mislili, da si že izgubljen, pa si nas našel kot star pes go-spodarja.“

(Nadaljevanje v prihodnji številki)

KENNETH WILLIAMS

VIZITKA

Tistega dne sem bil dobro razpoložen. Uspela mi je bila še ena dobra kupčija in je bil sedaj moj račun precej visok. Vedno sem svoje uspehe rad proslavljal. Odšel sem k Hermansu na kozarec whiskyja, preden bi odšel domov. Pravkar sem se tam pogovarjal s šolskim tovarišem Horaceom, ko sem opazil, da me skozi okno lokala nekdo opazuje. Ne vem, kako da sem to opazil, imel pa sem nekak občutek, da zaradi nekaterih poslovnih uspehov nisem povsem varen.

— Kaj misliš, ali denar lahko prinese srečo? — sem vprašal Horacea in gledal človeka, čigar senca sem bil zagledal skozi okno lokala.

Nasmehnil se je.

— O tem nisem razmišljal. Vedno sem si želel mirno življenje.

— Jaz mislim, da še nikomur ni prinesel sreče. Delam zato, ker se mi zdi, da drugače ne bi mogel. Na poslovne uspehe nisem nikoli računil, vendar...

S Horaceom sva se ločila precej pozno, potem ko sva se dogovorila, da skupaj prevzameva nekatere posle. Ko sva šla ven, tistega človeka nisem več videl.

Hellen me je čakala doma.

— Hellen, danes sem imel uspešen dan. Jutri bova proslavljala.

— To bi mi bil moral povedati prej — je rekla. — Tako pa sem obljubila gospe Beneth, da bom prišla k njej.

— Mar ne moreš odpovedati? — sem pripomnil.

— Odpoveduješ mar ti svoje poslovne sestanke? — me je osorno zavrnila. — Odkar si spravil na kup nekaj denarja, nimaš nobenih meril več.

— Toda Hellen...

— Oprosti, dragi. Ven bova šla drugič.

Ni me zapustila misel, da me nekdo zalezuje. Zdelo se mi je, da se bo z mano zgodilo nekaj, kar lahko uniči moje življenje.

Naslednji dan sem odšel k bratu Benu.

— Nekaj se godi z mano, Ben. Odkar sem dobil ta denar, me stalno nekdo zalezuje.

— Si prepričan? — me je smeje se vprašal.

— Gotovo, prav zares se ne šalim...

— Herbert, saj veš, da pridejo z denarjem tudi skrbi. Biti moraš zelo spremenjen, da ga ohraniš. Si videl tistega človeka?

— Ne popolnoma. Videl sem ga sicer pri Hermansu in danes samo avto, ki me je zasledoval.

— Poišči pomoč...

Ko sem odšel od Bena, sem spet opazil moškega, ki mi je kazal hr-

— Prvič mi to praviš — je rekla.

— Zdelo se mi je, da se bo z mojimi uspehi vse uredilo. Sedaj pa kaže, da je moji posli sploh ne zanimajo.

— Si kaj omenil Hellen? Menim, sta se pogovorila o svojih odnosih? — me je vprašala.

— Nisem imel mnogo časa. Menim pa, da ona ne misli, da se je kaj spremenilo.

— Kje pa je sedaj?

— Trenutno doma, ko pa se bom vrnil, bo že pri gospe Beneth.

— Svetovala bi ti, da se pogovoriš z njo in se ne prenašliš.

Nisem pričakoval kake utehe pri Teresi, vendar pa sem si kljub temu želel nekomu vse to povedati. Zame je bila to samo trenutna stvar. Morda se Hellen samo na videz ni zanimala za moje posle.

Ni se mi dalo oditi domov. Šel sem spet k Hermansu. Za mizo je sedel Horace. Šel sem k njemu in naročil whiskyja.

— Horace, najin posel morava odložiti za nedoločen čas. Moram najprej rešiti neke probleme.

— Oh, saj ni tako nujno — se je nasmehnil Horace. — Dovolj časa imava.

Skozi okno lokala sem si ogledoval pločnik. Nikogar nisem opazil. To je bilo dovolj, da sem postal boljše volje. Naročil sem še čašo whiskyja.

— Če podpiševa te pogodbe, bova imela dvojno korist — sem rekel Horaceu. — Jaz bom jamčil za posle...

— Ne skrbi za to. Samo prosil sem te. Ne želim, da se ti kak posel ne bi posrečil — je dodal.

Ne morem reči, da sem se dolgo zadržal pri Hermansu. Uro, ko moram oditi, čutim že iz navade. Še enkrat sem pogledal skozi okno. Niti to pot nisem nikogar videl na pločniku.

Domov sem šel peš. Ni se mi mudilo. Počutil sem se nenavadno, ker sem skozi stajco čutil hladno kovino revolverja.

Ko sem stopil v vežo stavbe, kjer stanujem, ni bilo v vratarjevi loži nikogar. Prižgal sem luč in poklical dvigalo. Pa nisem imel sreče in zato sem odšel peš v stanovanje. Ko sem se približal vratom, sem poiskal ključ in ga vtaknil v ključavnico. Skušal sem ga obrniti, pa mi ni uspelo.

Nato sem pritisnil na kljuko. Vrata so bila odklenjena. Pomislil sem, da je morda Hellen pozabila zakleniti, pa sem se takoj spomnil človeka, ki me je opazoval skozi okno lokala.

V predsobi ni bilo nikogar. Poklical sem Hellen. Nihče se ni odzval. Tedaj sem odprl vrata sobe in prižgal luč. Prizor, ki sem ga zagledal, me je navdal z grozo. Na tleh je v mlaki krvi ležala Hellen. Pokleknil sem zraven nje in jo prijel za roko. Bila je mrtva...

Nisem imel časa za premišljevanje. Stopil sem k posteljni omariči, kjer je bil telefon. Moral sem poklicati policijo.

— Herbert, roke kvišku! — sem zaslišal glas.

S pištolo v roki se je izza zavese pojavil moški, ki sem ga bil videl skozi okno lokala. Plačan morilec, sem pomislil.

Videl sem, da bo stvar hitro končana. Dvignil sem roke in se zadrževalo umaknil proti stikalu.

— Minute so štete — je dejal neznanec.

V istem trenutku sem z glavo udaril proti stikalu in luč je ugasnila. V hipu sem bil na tleh in hkrati izvlekel revolver. Streljal sem proti oknu, nato pa sem slišal, kako je telo padlo.

Ko sem spet prižgal luč, je ležal neznanec v mlaki krvi.

Predem sem telefoniral policiji, sem mu preiskal žepe. Našel sem vizitko in prebral Ben Filmora...

Bil sem prepaden. Moj brat Ben... edini dedič mojega denarja! Sedaj mi je bilo vse jasno.

Domislice

- **Obstajajo tako velike besede, ki so tako prazne, da lahko vanje zapremo cela ljudstva.**
- **Prepovedana slast je močnejša od prepovedi.**
- **Dve tretjini človeštva lažeta zaradi potrebe, ena tretjina laže zaradi zadovoljstva.**
- **Kdor ne zna misliti, je kmet, ki z vilami orje.**
- **Ljubezen je kakor potovanje brez vozovnice: nikakor ne veste, na kateri postaji vas bodo vrgli ven.**

bet. Stopil sem v avto in se odpeljal v pisarno.

Brez odlašanja sem si kupil revolver. Bilo je bolje, da sem ga imel. Vendar sem želel zvedeti, kdo je ta človek. Zvečer bom sam doma in imel bom možnost, da slednjim le spoznam človeka, ki se tako zanima zame.

Nisem imel potrpljenja sedeti v pisarni, čeprav sem imel mnogo dela. Rekel sem tajnici, da se bom vrnil šele drugi dan in naj zato odpove vse poslovne sestanke.

Nato sem se odpeljal k stari prijateljici Teresi.

— Terese — sem rekel in se smehljaj — ali veš, da zadnje čase moji odnosi s Hellen niso več popolnoma v redu?

Knjiga - najlepše darilo

Ko boste v prihodnjih dneh izbirali božična in novoletna darila, pomislite, da je najlepše darilo — dobra knjiga. Tokrat objavljamo izbor za ljubitelje vojnih romanov.

■ Mimi Malenšek: TEMNA STRAN MESECA , roman iz narodnoosvobodilne borbe, 592 str., pl.	311.	78
■ Anna Seghers: MRTVI OSTANEJO MLADI , roman iz nacistične dobe, 564 str., pl.	65	
■ Hans H. Kirst: ZADNJO KARTO IZIGRA SMRT , roman o dr. Sorgeju, največjemu vohunu vseh časov, 388 str., polusnje	100	
■ Norbert Fryd: KARTOTEKA ŽIVIH , roman iz nacističnega taborišča smrti, 400 str., pl.	58	
■ Matej Bor: DALJAVE , roman iz partizanskih časov, 416 str., pl.	49	
■ H. L. Humes: V PODZEMLJU , roman o francoskem odporiškem gibanju, tri knjige skupaj 1108 str., ppl.	120	
■ Marija Vogrič: LIJUDE BODO OSTALI , roman o kmečkih ljudeh med narodnoosvobodilno borbo, 320 str., ppl.	44	
■ Svetozar Ševo: DESANT NA DRVAR , nemški napad na glavni štab jugoslovanske partizanske vojske, 208 str., ilustr., ppl.	38	
■ V. I. Čujkov: KONEC TRETJEGA RAJHA , zadnji boji sovjetske armade na nemških tleh, 228 str., pl.	63	
■ Charles de Gaulle: VOJNI SPOMINI velikega francoskega državnika, dve knjigi skupaj 1376 str., pl.	438	

Posamezne knjige lahko naročite tudi po pošti. Plačilo možno v obrokih.

KNJIGARNA „NAŠA KNJIGA“ CELOVEC WULFENGASSE

DR. TONE FERENC:

Predzgodovina

neke „znanstvene“ ustanove

(1. nadaljevanje)

1. rešitev: Popolna izselitev zasedenega območja in z njo radikalna rešitev gorenjskega vprašanja. Ta rešitev pa ni uresničljiva iz naslednjih razlogov:

Ni tehničnih možnosti za tako veliko izselitev, ker so možnosti za sprejem izseljencev v Srbiji premajhne in ker je Srbija premalo oddaljena od Gorenjske. Načeloma pa tako radikalno rešitev izključujeta nemški delež krvi pri prebivalstvu Kranjske in velika rasna vrednost večjega dela prebivalstva.

Tudi gospodarska sestava območja, zasnova naselbin in etnografski značaj dežele sploh so takšni, da ni mogoče upoštevati 1. rešitve.

2. rešitev: Da bi območje napravili nemško, naj bi izgnali in tudi preselili v stari rajh vse izobraženstvo, vse po letu 1914 priseljene družine, prebivalce 20 km širokega obmejnega pasu in vse rasno manjvredne.

Ta rešitev predvideva, da je treba izgnati vse rasno manjvredne elemente, dalje vse tiste, ki so nevarni zaradi svoje izobrazbe ali kot obmejni prebivalci. Če razvoju gledamo v daljši perspektivi, je samo po sebi umevno, da morajo biti rasno manjvredni elementi na vsak način izkoreninjeni. Takih rasno manjvrednih elementov pa je razmeroma malo.

Izgon prebivalstva iz 20 km širokega obmejnega pasu bi dejansko pomenil izselitev vsega območja in bi zajel hkrati toliko rasno dobrih elementov, da ga dejansko ni mogoče uresničiti. Radikalna izselitev tako širokega obmejnega pasu bi hkrati razbila mnoge možnosti zdrave organske naselitve, tako da v sedanjih razmerah ni upravičena.

Kar se tiče izselitve izobraženstva, bi ta izselitev v Srbijo pomenila nevarnost iz sledečih razlogov: Posebne duševne zmožnosti slovenskega izobraženstva bi v Srbiji čimbolj izkoristili proti rajhu; ker Srbija meji neposredno na italijansko zasedbeno območje, in ima Italija interes, da obzirno podpira nemštvu sovražna prizadevanja na Gorenjskem, zato ker ima v perspektivi zahteve po naravni meji na Karavankah (v primeru s sedanjo politično mejo, ki ni naravno izrazita), je gotovo, da bo od tod v Srbijo izgnano izobraženstvo pred mejami rajha kaj kmalu začelo delati proti rajhu in mu škodovati. Če gledamo daljnovidno, tudi ni mogoče neprodušno zapreti meja rajha. Če pa bi rasno pretežno dobro izobraženstvo preselili v stari rajh, bi ga bilo mogoče nenehno policijsko nadzorovati in ga v krajšem času nevtralizirati, če bi ga seveda gmotno zadovoljili in če bi se vživelo v novo nemško okolje; hkrati bi preskrbeli rajhu dragoceno in pametno delovno silo, ki mu je zelo primanjkuje.

Drugače bi bilo mogoče vprašanje slovenskega izobraženstva rešiti tako, da bi ga popolnoma uničili z ustrelitvijo ali sicer z drugačno odstranitvijo, kar pa ne bi bilo ustrezno zaradi tega, ker aparat tajne državne policije zaradi težkih poizvedovalnih razmer ne bi mogel zajeti pravega izobraženstva in ker na drugi strani njegovo uničenje niti ne bi bilo po volji državnemu vodji SS, niti ne bi bilo znošno v sedanjih razmerah. S tem bi bilo nemško stališče do Jugovzhoda za daljši čas popolnoma razčiščeno in bi ga bilo tudi težko v načelu spreminjati. (Podčrtal T. F.)

Ker 2. rešitev v svojem celotnem kompleksu nima nobenih jasnih potez, je glede na potrebe organskega in razvojno-perspektivnega upravljanja dežele nezadovoljiva.

Možnost, da bi na tak način mogli deželo napraviti nemško, je prav tako negotova, ker bi velik del Slovencev na vsak način ostal v deželi; če bi mi tako ravnali z njihovimi sonarodnjaki, ne bi pri tem delu Slovencev nikakor krepili volje, da se ponemči, temveč bi ga le odbijali. Razen tega je jasno, da nekega naroda ni mogoče spremeniti v letih ali desetletjih, temveč s previdnim in pametnim delom šele skozi generacije. Sprememba narodnosti je na gorenjskem območju vsekakor mogoča, saj je treba le pravilno aktivirati nemški delež v krvi in kulturne vezi do nemštva.

3. rešitev: S smotrnim delom bo novo območje počasi ponemčeno. Izobraženstvo bo razbito tako, da bo sistematično premeščeno v rajh. Poskušali bomo pridobiti in pripeljati v našo državo preprostega človeka, na katerega lahko vpliva vodstvo, ki ni njegove narodnosti. Nemška šola in nemška kultura bosta začeli ponemčevalno delo, ki bo vsekakor uspešno šele skozi generacije. Bližnji cilj je ustanovitev vmesne plasti, ki bo čutila, da pripada rajhu in k ožji pokrajini Koroški. Ta sloj bo lahko naredil poln korak k nemštvu. V bistvu mora biti zastavljen enak sistematičen proces spremenitve narodnosti, ki je v stari Koroški pripeljal do tega, da so se vindišarji v svoji usodni skupnosti bojevali v obrambnih bojih skupaj z Nemci. Tak proces končno danes omogoča Štajercem, da skupno z vindišarji na Spodnjem Štajerskem, ki so v bistvu cenako oblikovani glede na izpoved kakor kranjski Slovenci, sodelujejo pri graditvi. Poleg tega bo s to navidezno milo, vendar toliko bolj smotrno rešitvijo prej zagotovljen uspeh ponemčevanja kakor pa z vsemi drugimi sredstvi, hkrati pa rajh ne bo izgubil vseh možnih ciljev v bližnjem Jugovzhodu, ker ne bo povzročal trajnega bojnega razpoloženja.

Koroška ima zaradi vrste svojih ljudi in izkušenj svojega vodilnega političnega sloja pri usmerjanju ljudi večje asimilacijske možnosti kakor pa katerakoli druga pokrajina; lahko bi torej s prepričanem sprejeli 3. rešitev in jo najbolje uresnili v interesu rajha.

Nalašč sem navedel dobesedno del Starzacherjeve spomenice, ki obravnava tri možne rešitve t. i. gorenjskega vprašanja in tudi nalašč podčrtal razglabljanja o popolnem iztrebljenju izobraženstva. Čeprav dr. Starzacher navaja dva razloga, ki sta temu nasprotovata, pa je vendarle zanimivo in hkrati značilno, da se je takšno razglabljanje sploh pojavilo. Treba je tudi poudariti, da nobena od teh rešitev ne predvideva nadaljnega obstoja Slovencev na Gorenjskem kot etnične enote, vse tri predvidevajo njihovo narodno smrt.

Na koncu svoje spomenice dr. Starzacher predlaga „potek razvoja“ ali, bolje rečeno, začetek uresničevanja 3. rešitve t. i. gorenjskega vprašanja. Pravi takole:

„Uspeti moramo s tem, da vodstvenim uradom predložimo pravilnost treh rešitev, da o njih razpravljajo. Če bi sprejeli 3. rešitev, bi bilo treba razmisliti o sledečem: Vse ukrepe je treba ne glede na vse druge pomisleke sprejeti tako, da bi lahko na tem območju namestili tiste ljudi, ki jih je treba razmestiti na njem: mlade koroške kmete, višek koroškega prebivalstva, ljudi iz Kanalske doline in iz Grödnertala, dalje je za borno litijsko območje treba upoštevati ljudi iz Fersentala in iz Lužnice, ki so se morali preseliti iz tridentinske pokrajine in tam pustiti imetje. Tam so živeli v zelo skromnih razmerah in v posledicah pretirane realne delitve svojih posestev (so pa rasno dobri).

Smotrna nasaditev teh naseljencev mora na vsak način pripeljati do uspeha, ker bo nujno potrebna izselitev slovenskih ljudi, ki jih bodo nadomestili nemški, dvignila manj prahu, kakor pa izselitev celih območij.“

(Se nadaljuje)

